

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
LIETUVIŲ KALBOTYROS IR KOMUNIKACIJOS KATEDRA

Neringa Dunauskytė

Studijų programos *Lietuvių filologija* IV kurso studentė

**KRITULIUS ĮVARDIJANTI LEKSIKA: PARADIGMIKA IR
HOMONIMIJA**

Baigiamasis bakalauro darbas

Darbo vadovas
lekt. Robertas Gedrimas

Šiauliai, 2012

TURINYS

IVADAS	3
1. KRITULIŲ PAVADINIMŲ KLASIFIKACIJA LIETUVIŲ KALBOTYROJE	5
2. KRITULIŲ PAVADINIMŲ PARADIGMINIAI SANTYKIAI	6
2.1. Leksinių sinonimų samprata ir klasifikacija	6
2.2. Daiktavardžių sinonimų eilės.....	9
2.3. Veiksmažodžių sinonimų eilės	16
3. KRITULIŲ PAVADINIMŲ HOMONIMINIAI SANTYKIAI.....	22
3.1. Homonimijos samprata	22
3.2. Kritulių pavadinimų tikrieji, daliniai homonimai, homoformas, homografai	25
IŠVADOS	33
ŠALTINIAI IR LITERATŪRA	34
SANTRAUKA	36
PRIEDAS	38

IVADAS

Kritulius tyrinėja geografijos, meteorologijos mokslai. Geografų tyrinėjimo objektas – žemė, jos struktūra, fizinė erdvė, joje vykstantys procesai, gamtos reiškiniai, kurie suvokiami remiantis jutiminiais pojūčiais. Lietuvių kalbotyroje, remiantis leksinėmis žodžių reikšmėmis, tyrinėjamos geografijos, meteorologijos mokslų sąvokos.

Skirtingų rūšių literatūrose krituliai apibūdinami nevienodai. Lietuvių kalbos žodynuose: *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* (elektroninis variantas, toliau – *DLKŽ_e*) – ‘atmosferos drėgmė, krintanti lietaus, sniego, ledų ir kitokiu pavidalu’, *Lietuvių kalbos žodyne* (elektroninis variantas, toliau – *LKŽ_e*) – ‘atmosferos drėgmė, krintanti ant žemės lietaus, sniego ar ledo pavidalu’. *Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje* krituliais vadinami iš atmosferos krintantys arba žemės paviršiuje susidarantys vandens lašai ir ledo kristalai (*VLE XI 84*). Pagal *Visuotinę lietuvių enciklopediją*, krituliai suvokiami kaip platesnę susidarymo vietą apimantys fiziniai reiškiniai ‘iš atmosferos krintantys arba susidarantys žemės paviršiuje’, priešingai nei *DLKŽ_e*, *LKŽ_e*, kur jie suprantami kaip krintanti ant žemės atmosferos drėgmė.

E. Jakaitienės, *Leksinėje semantikoje* krituliai suprantami plačiau nei *DLKŽ_e*, *LKŽ_e*. Kalbininkė tyrinėdama kritulių pavadinimų semantinę grupę įtraukia žodžius *migla, rūkas, rasa, šerkšnas*, kurie pagal *Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje* nurodytą apibrėžimą reiškia kritulius. Šiame bakalauro darbe yra laikomasi *Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje* nurodytos kritulių sampratos, pagal kurią *migla, rūkas, rasa, šerkšnas, lijundra* yra krituliai.

Temos aktualumas. Bakalauro darbo tema *Kritulius įvardijanti leksika: paradigmika ir homonimija* yra aktuali, nes kritulių pavadinimai lietuvių kalbotyroje iki šiol yra menkai tyrinėti. Šią fizinių veiksnių pavadinimų sritį tam tikrais aspektais yra tyrę lietuvių kalbininkai. E. Jakaitienė (1988), išskyrė kritulių pavadinimų semantinę grupę ir suklasifikavo žodžių skiriamuosius semantinius komponentus, A. Lyberis *Sinonimų žodyne* (2002) pateikė kritulių pavadinimų sinonimų eiles, išskyrė jų dominantes, J. Paulauskas *Sisteminame lietuvių kalbos žodyne* (1987) išskyrė žodžių reikšmes ir kritulių pavadinimus suklasifikavo į sinonimines grupes.

Darbo objektas – lietuvių kalboje vartojami kritulių pavadinimai. Į bakalauro darbą neįtraukiami frazeologizmai, kuriais įvardijami krituliai.

Darbo tikslas – ištirti kritulius įvardijančios leksikos paradigmiką ir homonimiją.

Uždaviniai:

- 1) aptarti kritulių pavadinimų klasifikaciją lietuvių kalbotyros šaltiniuose;
- 2) išrinkti iš *LKŽ_e*, *Sisteminio lietuvių kalbos žodyno* (toliau – *SLKŽ*), *Sinonimų žodyno* (toliau – *SŽ*), kritulius įvardijančius daiktavardžius ir veiksmažodžius;

- 3) remiantis *Sinonimų žodynu*, sudaryti daiktavardžių ir veiksmažodžių sinonimų eilės, daiktavardžių sinonimų eilės narius suskirstyti į leksines semantines grupes;
- 4) sinonimus išanalizuoti pagal reikšmės artimumo laipsnį ir skiriamųjų semantinių komponentų tipą;
- 5) išanalizuoti tikruosius ir dalinius homonimus, homoformas, homografus.

Tyrimo metodai. Remiamasi šiais metodais: aprašomuoju analitiniu (tiriama surinkti pavyzdžiai), grupavimo (grupuojami surinkti pavyzdžiai), komponentinės analizės (grupuojant sinonimus atsižvelgiama į reikšmės semantinius komponentus), skaičiavimo (skaičiuojami surinkti pavyzdžiai).

Darbo šaltiniai – *LKŽ_e*, *SLKŽ*, *SŽ*.

Darbo struktūra. Bakalauro darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados, šaltiniai ir literatūra, santrauka, priedas.

Pirmame skyriuje aptariama kritulių pavadinimai lietuvių kalbotyros šaltiniuose. Antrame skyriuje pateikiama leksinių sinonimų samprata ir klasifikacija, žodžio varianto, sinonimų eilės, antonimų apibrėžimai. Sudaromos daiktavardžių ir veiksmažodžių sinonimų eilės, sinonimai analizuojami pagal reikšmės artimumo laipsnį ir skiriamųjų semantinių komponentų tipą. Trečiame skyriuje aptariami ir analizuojami homonimai, homoformas, homografai.

1. KRITULIŲ PAVADINIMŲ KLASIFIKACIJA LIETUVIŲ KALBOTYROJE

Kalbotyroje grupuojami ir nagrinėjami kritulių pavadinimai pagal leksines reikšmes.

A. Lyberis *SŽ* pateikia įvairias sinonimų eiles, tarp kurių yra ir kritulių pavadinimų: daiktavardžių *lietus, snaigė, šlapdriba, kruša*; veiksmažodžių *lyti, snigti, šlapdriboti*. Autorius į jas neįtraukia veiksmažodinių daiktavardžių, priešdėlinių veiksmažodžių, kurie nuo nepriešdėlinės formos tesiskiria priešdėlio reikšme (Lyberis 2002, 10 – 11). *SŽ* prie žodžių su ryškesniais stilistiniais atspalviais pridedamos pažymos, kurios rodo vartojimo sferą, įtraukiami dažniau vartojami variantai ir darybiniai sinonimai (Lyberis 2002, 9, 12).

J. Paulausko *SLKŽ* meteorologijos reiškinių sritis turi atitinkamą vietą: *pasaulis – vanduo, oras – lijimas, liūtis, dargana, snigimas*. Tyrinėtojas sugrupuoja kritulių pavadinimus pagal reikšmes, greta pateikia sinonimus, pvz.: lijimas – *lietus*, silpnas lietus: *dulkšmas* ir t. t., truputį: *palynoti* ir t. t., smulkiai: *dulkėti* ir t. t., tyškant: *taškenti* ir t. t. (Paulauskas 1987, 201 – 202). Kalbininkas meteorologijos reiškinius įvardijančius žodžius dar išskiria pagal kalbos dalis, pvz.: daiktavardis *kruša*, būdvardis *sniegingas*, veiksmažodžius *snigti* ir t. t. (Paulauskas 1987, 201 – 202).

E. Jakaitienė, *Leksinėje semantikoje* nagrinėdama kritulių pavadinimų (daiktavardžių) reikšmes, nustato jų skiriamuosius semantinius komponentus (toliau – SK), kurie išskiriami:

1. pagal kritulių susiformavimo vietą – a) krituliai, susidarantys debesyse, pvz.: *lietus*, b) krituliai susidarantys ne debesyse (ore), pvz.: migla;
2. pagal kritulių pavidalą, skiriami – a) vandens lašai, pvz.: *lietus*, b) balti dribsniai, pvz.: *sniegas*, c) ledai, pvz.: *kruša*;
3. pagal intensyvumą – a) stiprus, pvz.: *pyla*, b) silpnas, pvz.: *krupna*;
4. pagal trukmę – a) ilgas, pvz.: *liūtis*, b) trumpas, pvz.: *druklys*;
5. pagal gausumą – a) gausus, pvz.: *pyla*, b) negausus (menkas), pvz.: *dulkšmas*;
6. pagal buvimą, susikaupimą kieno nors (žemės, medžių ir kt.) paviršiuje – a) susikaupti, pvz.: *rasa*, b) nesusikaupti, pvz.: *ledai* (Jakaitienė 1988, 105 – 106).

Klasifikuojant žodžius, pagal skiriamuosius semantinius komponentus susidaro sinonimų eilės. Šiame darbe, nagrinėjant kritulių pavadinimų sinonimus, remiamasi E. Jakaitienės pateikta SK klasifikacija.

Kalbotyroje kritulių pavadinimai skirstomi į sinonimų eiles, remiantis susidarymo vieta, pavidalu, intensyvumu, gausumu, galėjimu susikauti kieno nors (žemės, medžių ir t. t.) paviršiuje.

2. KRITULIŲ PAVADINIMŲ PARADIGMINIAI SANTYKIAI

Paradigminiai santykiai – susiklosto tarp išsidėsčiusių žodžių sisteminėse grupėse, kurios vadinamos semantinėmis paradigmomis. Leksinę semantinę paradigmą sudaro tos pačios kalbos dalies žodžiai, kuriuos jungia bent vienas bendras jų reikšmės požymis, kuris leidžia atskirti vienos semantinės paradigmos žodžius nuo kitos (Jakaitienė 2010, 71–72).

Paradigminiai santykiai suprantami kaip sisteminiai (Jakaitienė 2010, 72). „Sistema yra tvarkinga elementų visuma, kurios kiekvienas elementas susijęs su kitais ir nuo jų vienaip ar kitaip priklauso“ (Ten pat p. 113).

„Leksinėje semantikoje dažniausiai minimi kelių tipų sisteminiai semantiniai santykiai: hiponiminiai/hiperoniminiai, partoniminiai, ekvoniminiai, sinoniminiai, antoniminiai, konversiniai ir derivaciniai“ (Jakaitienė 2010, 113). Šiame bakalauro darbe svarbūs sinoniminiai santykiai, kurie pasak E. Jakaitienės, susidaro tarp artimos reikšmės žodžių, pavadinančių tą pačią dalykų klasę, tačiau iškeliančių vis kitus jos atstovų požymius (Ten pat p. 116).

2.1. Leksinių sinonimų samprata ir klasifikacija

Sinonimas išvertus iš lot. *synonymum*, gr. *συνώνυμος* kalbų reiškia – bendravardis. Kalbotyroje (leksiniai) sinonimai apibūdinami tradiciškai, kaip artimos arba tapačios/tos pačios reikšmės žodžiai (Pikčilingis 1969, 4; Župerka 1978, 3; Drotvinas 1986, 102; Gaivenis, Keinys 1990, 182; Barauskaitė 1995, 26; Lyberis 2002, 6; LKE 2008, 488; Jakaitienė 2010, 120).

Panašiai sinonimai apibūdinami užsienio kalbininkų literatūroje: turintys tokią pačią arba artimą reikšmę, tačiau kitaip skambantys („Synonyms are different phonological words which have the same or very similar meanings“. Saeed 2000, 65), skirtingai skambantys žodžiai, reiškiantys tą pačią sąvoką („Л е к с и ч е с к и е с и н о н и м ы (гр. *synonymas* – одноименный) – это близкие или тождественные по значению слова, которые по-разному называют одно и то же понятие“. Валгина; Роэнталь; Фомина 2003, 16).

Nemažai sinonimų galima rasti grožiniuose kūriniuose, apstu jų buitinėje kalboje, kurią vartojame kiekvieną dieną.

Kalbotyros terminų žodyne skiriamos sinonimų rūšys: leksiniai sinonimai (sinoniminiai žodžiai ir frazeologizmai), absoliutieji sinonimai (visiškai vienodos reikšmės), ideografiniai sinonimai (skiriasi reikšmės atspalviu), morfologiniai sinonimai (sinoniminės žodžių formos), sintaksiniai sinonimai (sinoniminės sintaksinės konstrukcijos), stilistiniai sinonimai (turintys stilistinę funkciją) (Gaivenis, Keinys 1990, 182). Šiame bakalauro darbe svarbūs leksiniai sinonimai, kurie yra absoliutieji, ideografiniai¹ ir stilistiniai.

¹ Šiame darbe ideografiniai sinonimai vadinami semantiniais. Semantinių sinonimų terminą vartoja E. Jakaitienė (Jakaitienė 2010, 128).

Leksiniai sinonimai klasifikuojami remiantis kriterijais: 1) pagal reikšmės artumo laipsnį, 2) pagal skiriamųjų semantinių komponentų tipą, 3) pagal kalbos sistemos ir kalbėjimo skirtumus (Jakaitienė 2010, 127).

1) Pagal reikšmės artumo laipsnį skiriami absoliutieji ir daliniai sinonimai (Jakaitienė 2010, 127).

Absoliutieji sinonimai apibūdinami kaip žodžiai, kurių reikšmės visiškai sutampa, pvz.: *karvelis* – *balandis*, *vieversys* – *vyturys*, *abėcėlė* – *raidynas* (Pikčilingis 1969, 8; Župerka 1978, 6; Barauskaitė 1995, 28; Lyberis 2002, 6–7; Jakaitienė 2010, 127). Tokius sinonimus J. Pikčilingis, K. Župerka, J. Barauskaitė dėl reikšmės tapatumo dar vadina dubletais. Absoliučiujų sinonimų nėra daug, ilgainiui arba vienas iš sinonimų visai iškrenta iš vartosenos, arba jie įgyja papildomų reikšmės komponentų „pasidalija vartojimo erdves“, vienas iš pavyzdžių *kiškis* ir *zuikis*, nors žodžiai šiek tiek skiriasi savo vartosena, šnekamojoje kalboje, grožinėje literatūroje jie vartojami beveik vienodai dažnai, mokslo darbuose vartojamas tik *kiškis* (Jakaitienė 2010, 127). J. Barauskaitė teigia, kad absoliutieji sinonimai nėra visiškai tapatūs. Pasak jos, dubletai skiriasi vartojimo dažnumu, sfera, pagaliau skirtinga jų darybinė motyvacija, žodyno sistemoje kiekvienas jų užima savitą vietą, pvz.: *lokys* – *meška*, lietuvių *džiova* ir tarptautinis *tuberkuliozė* (Barauskaitė 1995, 28–29).

Žodis gali turėti variantą, kurį galima laikyti žodžio absoliučiuoju sinonimu. K. Župerka skiria tokius žodžio variantus: fonetiniai, pvz.: *bambėti* – *bumbėti*, *kuždėti* – *kušdėti*, akcentuaciniai (kirčiavimo), pvz.: *oda (1)* – *oda (4)*, *proga (1)* – *proga (4)*, darybiniai, pvz.: *užgiris* – *užugiris*, *pakampė* – *pakampis*, žodžių formų variantai, kurie esti a) darybiniai, pvz.: *rašas* – *rašantis*, b) kaitybiniai, pvz.: *debesimi* – *debesim* – *debesiu*. Tai ką tyrinėtojas įvardija žodžių darybiniais variantais, J. Vaskelienė vadina morfologiniais, pvz.: *paežerė* – *paežerys* ir t. t. (Vaskelienė 2000, 13). Šiame darbe darybiniai variantai suprantami pagal J. Vaskelienę, akcentuaciniai (kirčiavimo) variantai neaptariami.

Daliniai sinonimai yra tik artimos reikšmės žodžiai, kurių reikšmės sutampa savo pagrindiniais komponentais, o skiriasi šalutiniais. (Jakaitienė 2010, 128).

2) Sinonimai gali skirtis dalykinės ir konotacinės reikšmės komponentais, pagal tai skiriami semantiniai (ideografiniai) ir stilistiniai sinonimai (Jakaitienė 2010, 128).

E. Jakaitienė išskiria semantinių sinonimų dalykinės reikšmės požymius: a) dažnai kiekvienas sinonimas turi aiškų specifinį skiriamąjį, kurio neturi kitas poros ar eilės žodis, pvz.: mušimo veiksmažodis *čaižyti* reiškia „mušti rykšte, šmaikščiai, paliekant ruožus“, *perti* „mušti diržu, rykštėmis, dažniausiai nusikaltusius“, *pliekti* „mušti stipriai, nesigailint“, *talžyti* „mušti sunkiu daiktu, daug kartų smūgiuojant“; b) intensyvesnį veiksmą reiškia veiksmažodžio *dirbti*

sinonimai *triūsti, plušėti; lietus* pavadina lašų pavidalo kritulius, jo sinonimai *liūtis, pyla* reiškia labai stiprų lietų (Jakaitienė 2010, 128).

Stilistiniai sinonimai skiriasi konotacinės reikšmės komponentais (emociniais, ekspresiniais ir funkciniais), jie rodo a) kalbėtojo emocinį santykį su pavadinamu dalyku arba su pašnekovu, pvz.: *akys – kukulinės, spangės, veizdėtuvės* ir pn., b) jo pastangas net tik tiksliau, bet ir išraiškiau, vaizdingiau tuos dalykus nusakyti, pvz.: *eiti – kėblinti, kretenti, krūpčioti* ir pn., c) žodžio priklausymą skirtingoms stilistinėms kalbos atmainoms, pvz.: *kalėjimas (šnek.) belangė, cypė; liūdnas – (knyg.) elegiškas, melancholiškas* (Jakaitienė 2010, 129). Pasak K. Župerkos, „iš tarmės atėję sinonimai paprastai turi šnekamosios kalbos atspalvį“ (Župerka 1997, 32). Šiame darbe pagal *LKŽ*_e ir *SŽ* stilistinį atspalvį turintys sinonimai, pateikiami su žymomis *tarm.*, ir *šnek.* ir t. t.

E. Jakaitienė, K. Župerka kalba apie semantinius (ideologafinius), stilistinius sinonimus. Sinonimų skirstymas į semantinius ir stilistinius yra sąlygiškas, nes sinonimai vienas nuo kito skiriasi ir semantiškai, ir stilistiškai, pvz.: *akys – spangės*. *Spangės* – paniekinantis, šnekamojo stiliaus žodis, *akys* – neutralus. Šie sinonimai nėra lygūs ir semantiškai – *spangės* yra išplėstos, išsprogusios *akys* (Jakaitienė 2010, 129). Pasak K. Župerkos, ideografinių stilistinių sinonimų pavyzdžių *karkalinė* yra stilistinis gerklės sinonimas, kuris turi menkinamąjį be to šnekamosios kalbos atspalvį. Tačiau *karkalinė* semantiškai nėra lygi gerklei: tai „šaukianti, rėkianti gerklė“ (Župerka 1978, 9–10). Šiame darbe stilistinius atspalvius turintys semantiniai sinonimai priskiriami semantiniams.

3) Sinonimai klasifikuojami pagal tai, ar žodis yra sinonimiškas kitoje kalbos sistemoje, ar jis tampa kito žodžio sinonimu tam tikrame kontekste (Jakaitienė 2010, 130). Ši klasifikacija detaliau neaptariama, nes darbe visi nagrinėjami žodžiai yra sisteminiai sinonimai.

Sinonimų eilė. Dominantė. Žodžiai dažniausiai jungiami į sinonimines paradigmas, kurios dažnai vadinamos sinoniminėmis eilėmis (Jakaitienė 2010, 74). Sinonimų eilių nariai varijuoja tą pačią reikšmę, referuodami vis kitokius jos skiriamuosius požymius (Ten pat, p. 123). Skiriama dominantė. Ja laikomas žodis, tiksliausiai nusakantis bendrąją visos sinonimų eilės reikšmę ir neturintis stilistinių atspalvių (Župerka 1983, 37).

Antonimai. Antonimai yra žodžių poros, turinčios priešingas reikšmes, pvz.: *baimė – drąsa, artinti – tolinti* (Vaskelienė 2007, 18). E. Jakaitienė kalba apie žodžių antoniminį ryšį. Pasak jos, tos ryšys galimas tarp žodžių, kurie pavadina logiškai suderinamas sąvokas, todėl turi bent vieną bendrą turinio požymį, pvz.: *džiaugsmas – liūdesys* (jausmai), *džiūti – pūti* (veiksmas ir būseną) ir t. t. (Jakaitienė 2010, 132).

2.2. Daiktavardžių sinonimų eilės

Iš viso išanalizuoti 143 daiktavardžiai (žr. priedas), 8 daiktavardžių sinonimų eilės².

Kritulių pavadinimai, remiantis E. Jakaitienės pateikta jų klasifikacija pagal pavidalą, intensyvumą, trukmę ir gausumą, suskirstyti į sinonimų eiles.

Iš *LKŽ_e*, *SLKŽ*, *SŽ* imti tie daiktavardžiai, išskyrus veiksmažodinius daiktavardžius su priesaga *-imas*, kurie *LKŽ_e* įvardija kritulius. Jeigu kritulių pavadinimas yra daugiareikšmis žodis, kuris į sinonimų eilę įtraukiamas ne pirma reikšme, pvz.: antra, dešinėje pusėje nurodomas vartojamos reikšmės skaičius, pvz.: *dulksmas* 2. Kai kritulius įvardijantis žodis turi fonetiškai tapačią bendraties formą su kitais žodžiais, kairėje pusėje nurodomas skaičius, pvz.: 1 *ledāmušis*.

Lentelėje (žr. 1 lentelė) pateikiamos kritulių pavadinimų sinonimų eilės pagal pavidalą, eilių pradžioje išskiriamos dominantės, pvz.:

1) vandens lašų pavidalo kritulių pavadinimams priskiriamos 2 sinonimų eilės, pvz.: 1) *lietūs*: *bangà*, *bañgas*, *dujã*³ ir t. t., 2) *miglà*: *blandà*, *duĩkas*, *dũlis* ir t. t.

2) baltų dribsnių pavidalo kritulių pavadinimai sudaro 2 sinonimų eiles, pvz.: 1) *sniẽgas*: *dulkmẽ*, *drobna*, *pirmāsniegis* ir t. t., 2) *snaĩgẽ*: *snaĩgas*, *snaigulỹs*, *snaiguõlẽ* ir t. t.

3) vandens lašų ir baltų dribsnių pavidalo kritulių pavadinimai sudaro 1 sinonimų eilę, pvz.: *šlāpdriba*: *drablĩs*, *drablỹs*, *drangà* ir t. t.

4) vandens lašų ir ledų pavidalo kritulių pavadinimai sudaro 1 sinonimų eilę, pvz.: *lijũndra*: *āpkala*, *āpkalas*, *āpšalas* ir t. t.

5) baltų dribsnių ir ledų kritulių pavadinimai sudaro 1 sinonimų eilę, pvz.: *šeĩkšnas*: *brũsà*, *ižas*, *šarmà* ir t. t.

6) ledų pavidalo kritulių pavadinimai sudaro 1 sinonimų eilę, pvz.: *krušà*: *krũšas*, *ledaĩ*, *lẽdas* ir t. t.

² Rastas kritulių pavadinimas *rasà* neturi sinonimų, nesudaro sinonimų eilės, todėl šiame jis nepateikiamas.

³ Žodis, kuriuo įvardijami skirtingi krituliai kartojamas yra kartojamas keliose sinonimų eilėse.

Kritulių pavadinimai pagal pavidalą

Kritulių pavidalas	Kritulių pavadinimai
Vandens lašai	<i>Lietūs: 1 bangà 6, 1 bañgas, 1 dujà, 1 drangà, drangõnė, drėgmatis, druõkena, druoklỹs, dulkỹs, 1 dulksmà, dulksmas 2, dulksnà, 1 dulksnas, dũlksnis, 2 karšatis 2, krapnà, lytūs, lýtva, liūtis, 1 migliūs, 1 murglà, murkšlà, paliètė, paliūtė, paliūtis 2, pilagà, pylà, pliaugà, pliaugẽ, prunkštulỹs, 1 purkšlỹs, purkšlė, purkšnà, pũrkštas, purškakas, ruogas, ruõkana, ruõkas, ruõkė, ruoknà, 1 rũksmas 3.</i> <i>Miglà: blandà, duĩkas, 1 dũlis, dũmaka, 1 mìglė, mìglas, murglà, niáukena, rũkana, 1 ūkanas, 2 rũkà, rũkas, ūkana ūkà, ũkas.</i>
Balti dribsniai	<i>Snaĩgė 2: snaĩgas, snaigulỹs, snaiguõlė, snaigutė, snaĩgulė, sniėgala, sniėgalas, sniėgana 2, 1 sniėgena 3, snieguõlė, sniegulė, snigulas, snigulė, sniėglašas</i> <i>Sniėgas: dulkmẽ, drobnà⁴, įsnaigas, pirmàsniegis, sniegėlė, sniėgdulkės, sniegỹnas 2 sniėgana 3.</i>
Vandens lašai ir balti dribsniai	<i>Šlāpdriba: drablīs, drablỹs, 1 drangà, drangõnė, drebliūs, dreblỹs, drėbliūs, dribsnỹnė, drõblis, drõblius, dėrgna, drėblỹs, drabà, drabnà, drognià, drõgnė, drabtà, pliũndra 2, pliūrà 3, pliurė 3, sniėgdraba, sniėgdriba, sniėglaša, sniėglašas, sniėglietis, šlāpdriba, šlāpdribas, šlapdranka, šlāpdribė, šlāpdribis, šlapdribỹnė, šlapdrimbà, šlāpdrablis.</i>
Vandens lašai ir ledai	<i>Lijũndra: āpkala 2, āpkalas 2, āpšalas, apšalvỹs, āpskarda, āpskardas, āpskardis, āpskraba, āpskrabas, ledė, ledỹnė, lijunda, lijũndžia, lijũndra, plikšala, plikšalas 3, plỹnledis 2.</i>
Balti dribsniai ir ledai	<i>Šėrkšnas: brūsà, ižas 4, 1 šarmà, 2 šarĩmas, šerkšnà, šalnà 3.</i>
Ledai	<i>1 Krušà: krušas 2, ledaĩ, 1 ledāmušis.</i>

Toliau pateikti kritulių pavadinimo *lietūs* sinonimų eilės nariai žymi kritimo trukmę ir gausumą. Dominante (žr. 1 lentelė) pasirinktas žodis *lietūs* neturi SK, todėl į žemiau esančias lenteles neįtraukiamas.

⁴ Nekirčiuojami tie žodžiai, kurie neturi kirčio ženklo LKŽ_e.

Kritulių pavadinimo *lietūs* sinonimai (žr. 2 lentelė) suklasifikuoti pagal kritulių kritimo trukmę: a) ilga, pvz.: *drangà* ir t. t., b) trumpa – *druoklỹs*.

Suklasifikuoti kritulių pavadinimų pagal SK tarpusavyje sudaro antonimų poras, pvz.: *drangà (ilga) – druoklỹs (trumpa)* ir t. t.

2 lentelė

Kritulių pavadinimai pagal trukmę

Trukmė	Kritulių pavadinimai
Ilga	1 <i>Drangà, drangōnė, drėgmatīs, druōkena</i> , 1 <i>dujà, dulksmas</i> 2, 1 <i>dulksmà, 1 dulksnas, dulksnà, dūlksnis liūtis</i> , 1 <i>migliūs</i> , 1 <i>murglà, murkšlà, paliētė, paliūtė, paliūtis</i> 2, <i>prunkštulỹs, purškàlas, purkšlė</i> , 1 <i>purkšlỹs, purkšnà, pūrktas, pliaugė, pliaugà, ruogas, ruōkas, ruōkė, ruoknà, ruōkana</i> , 1 <i>rūksmas</i> 3.
Trumpa	<i>Druoklỹs</i> .

Pateikti kritulių pavadinimo *lietūs* sinonimai (žr. 3 lentelė) suklasifikuoti pagal gausumą: a) gausus, pvz.: *bangà, bañgas, karšatis* ir t. t., b) negausus, pvz.: *duļksmas, dulksnà, dulksnas* ir t. t.

Suskirstyti kritulių pavadinimų sinonimai pagal gausumą – *gausus, negausus* sudaro antonimų poras: *bangà (gausus) – dulksmas (negausus)* ir t. t.

3 lentelė

Kritulių pavadinimai pagal gausumą

Kritulių gausumas	Kritulių pavadinimai
Gausus	1 <i>Bangà</i> 6, 1 <i>bañgas</i> , 2 <i>karšatis</i> 2, <i>liūtis, paliūtis</i> 2, <i>paliūtė, paliētė, pilagà, pylà, paliūtė</i> .
Negausus	<i>Dulksmas, dulksnà</i> , 1 <i>dulksnas, dūlksnis</i> , 1 <i>dujà, drėgmatīs, druōkena, duļksmas</i> 2, <i>dulksmà</i> , 1 <i>migliūs, murkšlà</i> , 1 <i>murglà, pliaugà, purkšnà, prunkštulỹs</i> , 1 <i>purkšlỹs, purškàlas, purkšlė, pūrktas, ruogas, ruōkas, ruōkė, ruōkana, ruoknà</i> , 1 <i>rūksmas</i> 3.

Toliau analizuojami kritulių pavadinimų sinonimų, kurie nurodyti lentelėje (žr. 1 lentelė). Sinonimai susiskirstyti pagal sinonimų rūšis: 1. absoliutieji sinonimai, 2. semantiniai sinonimai, 3. stilistiniai sinonimai. Pagal reikšmės artimumo laipsnį analizuojami absoliutieji, nustatomi daliniai sinonimai, pagal SK tipą – daliniai, t. y. semantiniai ir stilistiniai.

Vieni sinonimai priklauso absoliutesiems, kiti – semantiniams, dar kiti – stilistiniams. Jeigu naujos sinonimų eilės kritulių pavadinimas pirmą kartą priskiriamas vienai iš sinonimų rūšių (absoliutesiems, semantiškiems arba stilistiniams), greta dominantės nurodomas bendras eilės skaičius, nurodoma, kiek ir kokių sinonimų rūšių sudaro eilę. Išskiami žodžių variantai, nurodomas jų tipas, skliausteliuose pateikiami žodžiai, iš kurių susidarė variantai. Jeigu analizuojamo žodžio reikšmė, turi papildomą reikšmę, priklausančią kitai kritulių rūšiai arba reiškiančią visai ką kitą (gyvą būtybę ir t. t.), ji atskirai neaprašoma, pvz.: *paliūtis (tarm.)* ‘ilgai lietus, lietingas laikas’.

Absoliutieji sinonimai

Daiktavardžio *miglà* ‘smulkučiais lašeliais virtusių vandens garų susitelkimas apatiniuose atmosferos sluoksniuose, rūkas, ūkas’ sinonimai sudaro sinonimų eilę. Jos dominantė pasirinkta pagal SŽ. Išanalizuota 15 *miglà* sinonimų, iš kurių 1 yra absoliutusias, 2 – semantiniai, 12 – stilistiniai.

Daiktavardžio *miglà* absoliutusias sinonimas yra *rūkas* ‘smulkučiais lašeliais virtusių vandens garų telkinys apatiniuose atmosferos sluoksniuose, migla, ūkas’.

Daiktavardžio *šerkšnas* ‘rūko, garų kristalai ant medžių ir kt., šarma’ sinonimai sudaro sinonimų eilę, kurios dominantė pasirinkta pagal SŽ. Išanalizuoti 6 *šerkšnas* sinonimai, iš kurių 1 yra absoliutusias, 5 stilistiniai.

Daiktavardžio *šerkšnas* ‘rūko, garų kristalai ant medžių ir kt., šarma’ absoliutusias sinonimas yra *šarmà* ‘šerkšnas’.

Lijūndra 1 ‘toks oras, kai lyja ir šąla drauge’, 2 ‘ledo sluoksnis, kuriuo apsitraukia viskas, kai lyja šalant, apšalas’. *Lijūndra* yra daugiareikšmis žodis, kaip pagrindinė reikšmė pasirinkta antroji. Išanalizuota 17 *lijūndra* sinonimų, iš kurių 1 yra absoliutusias, 16 stilistiniai.

Daiktavardžio *lijūndra* absoliutusias sinonimas yra *plikledis* ‘lijūndra, apšalas’.

Semantiniai sinonimai

Gausiausią sinonimų eilę sudaro *lietūs* ‘vandens lašų pavidalo atmosferos krituliai’, kurios dominantė pasirinkta pagal SŽ. Daiktavardis *lietūs* turi semantinių ir stilistinių sinonimų. Išanalizuotas 41 *lietūs* sinonimas, iš kurių 39 yra semantiniai, 2 – stilistiniai.

Daiktavardžio *lietūs* SK: 1) stiprus (smarkus), ilgas, gausus; 2) stiprus (smarkus), gausus; 3) ilgas; 4) silpnas, ilgas, negausus (menkas), 5) silpnas, trumpas, negausus (menkas).

Stiprus (smarkus), ilgas, gausus lietus: *liūtis* ‘ilgas ir gausus lietus; lietingas laikas’, *paliētė (tarm.)*, *paliūtis (tarm.)* ‘ilgai lietus, lietingas laikas’, ‘smarkus, gausus lietus, liūtis’, *paliūtė* ‘paliūtis’. Iš jų morfologinis žodžio variantas yra *paliūtis (paliūtė)*.

Stiprus (smarkus), gausus lietus: *bañgas (tarm.)* smarkus lietus; audra, *bangà* ‘bangas’, *karšatis*, *pylà* ‘smarkus lietus’, *pilagà (tarm.)* ‘labai smarkus lietus’. Kritulių pavadinimo

pilagà (tarm.) ‘labai smarkus lietus’ reikšmė turi semą *labai*, kuri pabrėžia lietaus stiprumą, gausumą. Iš jų morfologinis žodžio variantas yra *bangà* (*bañgas*).

Ilgas lietus: *drangà* ilgas lietus, sniegas su lietumi, dargana’, *pliaugẽ* ‘ilgas lietus; dranga, dargana’, *drangõnė* ‘dranga’, *pliaugà* ‘pliaugė’. Iš jų darybiniai žodžių variantai: *drangõnė* (*drangà*), *pliaugà* (*pliaugẽ*).

Smulkus lietus dažniausiai yra ilgas, silpnas, negausus (menkas), jam priskiriami semantiniai sinonimai: *dujà* (tarm.) ‘dulksmas, smulkus lietus’, *drėgmatìs*, *murkšlà*, *purkšlẽ*, *pùrkštas*, *ruoknà*, ‘smulkus lietus’, *dulkỹs* ‘smukus lietus, dulksmas’, *druòkena* ‘smulkus lietus, purkšlys’, *migliùs* ‘labai smulkus lietus; druokena, purkšna’, *murglà* (tarm.) ‘tiršta migla; labai smulkus lietus’, *pliaugà* ‘pliaugė’, *purkšnà* (*šnek.*), *prunkštulỹs* (*šnek.*), *purkšlỹs*, *ruokė* ‘smulkus lietus, dulksna’, *puřškalas* (*šnek.*) ‘smulkus lietus, purkšna’, *ruògas* ‘ruokas’, *ruòkas* ‘ruokė’, *ruòkana* ‘ruokna’. Kritulių pavadinimo *murglà* (tarm.), *miglius* ‘labai smulkus lietus’ reikšmė turi semą *labai*, ja pabrėžiamas lietaus smulkumas.

E. Jakaitienė, kritulių pavadinimams *duĩksmas* ‘smulkus lietus’, *dulksnas* ‘dulksmas’ nenustato kritimo trukmės. Remiantis tuo, kad smulkus lietus dažniausiai yra ilgas, sinonimai: *duĩksmas* ‘smulkus lietus’, *dulksnas* ‘dulksmas’, *dulksnà*, *dũlksnis* ‘dulksna’, *dulksmà* ‘dulksmas’, priskiriami žodžiams, kurie žymi silpną, ilgą, negausų (menką) lietų. Iš jų darybiniai žodžių variantai: *dulksnà*, *dulksnas* (*dulksmas*), *dũlksnis* (*dulksnà*), *ruòkana* (*ruoknà*), morfologinis – *dulksmà* (*dulksmas*), fonetinis – *ruògas* (*ruòkas*).

Trumpas negausus (menkas), silpnas lietus yra *druoklỹs* ‘trumpas smulkus lietus, purkšna, dulksna’.

Daiktavardžio *miglà* semantiniai sinonimai: *murglà* ‘tiršta migla; labai smulkus lietus’, turi SK, t. y. semą *tiršta*, kuri žymi miglos gausumą, *mìglas* ‘krintanti migla’ – *krintanti*, ji reiškia miglos judėjimą.

Daiktavardžio *sniėgas* ‘baltų dribsnelių pavidalo atmosferos krituliai ar jų sluoksnis žemėje’ SŽ sinonimų eilė nepateikiama. LKŽ_e yra įvairių sinonimų, kuriais įvardijamas sniegas. Žodžio *sniėgas* sinonimai sudaro sinonimų eilę. Jos dominante pasirinktas žodis *sniėgas*, kuris tiksliausiai nusako bendrąją visos sinonimų eilės reikšmę, neturi stilistinių atspalvių. Išanalizuoti 8 *sniėgas* sinonimai, iš kurių 7 yra semantiniai, 1 – stilistinis.

Kritulių pavadinimo *sniėgas* semantiniai sinonimai: *dulkmẽ* ‘smulkus sniegas’, *pirmàsniėgis*, *sniėgėlė* ‘pirmasis sniegas’, *sniėgdulkės* ‘dulkiškašis sniegas’, *drobna* ‘greit nutirpstantis sniegas’, *įsnaigas* ‘sniegas ant medžių šakų’, *sniėgana* ‘gilus sniegas’. Kritulių pavadinimų SK yra *smulkus*, *pirmasis*, *greit nutirpstantis*, *ant medžių šakų*, *gilus*.

Stilistiniai sinonimai

Daiktavardžio *lietùs* stilistiniai sinonimai yra *lytùs* (tarm), *lytva* ‘lietus’.

Daiktavardžio *miglà* stilistiniais sinonimai: *blandà* ‘ūkana, apsiniaukimas, prieblanda’, *dūlis* ‘rūkas, migla’, *duļkas* ‘rūkas’, *dūmaka* ‘rūkas, migla, ūkas’, migla’, *mìglè* ‘migla’, *niáukena* ‘ūkana, migla, rūkas’, *rūkà* ‘rūkas’, *rūkana* ‘ūkana’, *ūkà* ‘ūkas’, *ūkas* ‘migla, rūkas, ūkana’, *ūkanas* ‘ūkana’, *ūkana* ‘šilto garuojančio oro ar kylančio rūko regimas sluoksnis, migla, rūkas, ūkas’. Iš jų morfologiniai žodžių variantai: *ūkanas* (*ūkana*), *rūkà* (*rūkas*), *ūkà* (*ūkas*), darybinis – *mìglè* (*miglà*).

Snaigė yra *sniego* dalis. Kritulių pavadinimo *sniėgas* ir *snaigė* sinonimų eilės tarpusavyje sudaro partoniminius santykius⁵. Žodis *sniėgas* reiškia visumą, *snaigė* jos dalį.

Daiktavardžio *snaigė* ‘atskira sniego žvaigždutė, sniego kąsnelis (sningant)’ sinonimai sudaro sinonimų eilę, kurios dominantė pasirinkta pagal SŽ. Rasta 14 *snaigė* stilistinių sinonimų.

Daiktavardžio *snaigė* stilistiniai sinonimai: *snaigas*, *snaigulė*, *snaiguolė*, *sniėgena* ‘snaigė’, *snieguolė* ‘krintančio sniego žvaigždutė, snaigė’, *snaigutė* ‘snaiguolė’, *sniėgalas* ‘sniegala’ *sniėgala*, *sniėgana* ‘snaigė, snieguolė’, *snaigulys* ‘snaigulė’, *sniėgalas* ‘sniegala’, *sniegulė* ‘snieguolė’, *snigulas* ‘snigulė’, *snigulė* ‘sniegulė’. Iš jų variantai: morfologiniai: *snaigas* (*snaigė*), *snaigulys* (*snaigulė*), *sniėgalas* (*sniėgala*), *snigulas* (*snigulė*), darybiniai: *snaigulė*, *snaiguolė*, *snieguolė*, *sniėgena* (*snaigė*), *snaigutė* (*snaiguolė*), *sniegulė* (*snieguolė*), fonetinis – *snigulė* (*sniegulė*).

Stilistinis kritulių pavadinimo *sniėgas* sinonimas *sniegynas* (*menk.*) ‘sniegas’.

Daiktavardžio *šlapdriba* ‘sniego dribsniai su lietumi’ sinonimai sudaro sinonimų eilę. Jos dominantė pasirinkta pagal SŽ. Išanalizuoti 33 *šlapdriba* stilistiniai sinonimai.

Daiktavardžio *šlapdriba* stilistiniai sinonimai: *dėrgna* ‘šlapdraba, droblis’, *drangà* ‘ilgas lietus, sniegas su lietumi, dargana’, *drablīs*, *drablīs*, *drōblīs* ‘droblius’, *drabnà* (*tarm.*) ‘šlapdraba’, *drōblius* ‘lietus su sniegu, šlapdraba’, *dreblīs* ‘droblis’, *drebliūs*, *drēblīs*, *drēbliūs* (*tarm.*) ‘dreblis’, *drabà* (*tarm.*) ‘šlapio sniego dribimas, šlapdraba’, *drognià* ‘drognė’, *drangōnė*, *drōgnė* ‘dranga’, *drabtà* ‘šlapdraba, droblius’, *pliūndra* ‘šlapdriba, drėgnas oras’ *pliūrė*, *pliūra* ‘lietingas oras, šlapdriba’, *dribsnynė*, *šlapdraba*, *šlapdribė*, *šlapdribis*, *šlapdribynė*, *šlapdrimbà* ‘šlapdriba’, *sniėgdriba*, *sniėgdriba* ‘sniegas su lietumi, šlapdriba’, *šlapdrablīs* ‘šlapdrabas’, *sniėglietis* ‘lietus su sniegu’, *sniėglaša* ‘sniegdraba’, *sniėglašas* ‘snieglaša’, *šlapdrabas*, *šlapdranka* ‘šlapdraba’.

Iš jų morfologiniai žodžių variantai: *sniėglašas* (*sniėglaša*), *šlapdrabas* (*šlapdraba*), darybiniai: *drablīs*, *drablīs* (*droblius*), *drebliūs* (*dreblīs*), *drēbliūs* (*dreblīs*), *drōblīs* (*droblius*), *šlapdribė* (*šlapdriba*), *šlapdribynė* (*šlapdriba*), *šlapdrimba* (*šlapdriba*), *drangōnė* (*drangà*), *drognià* (*drōgnė*), *sniėglaša* (*sniėgdriba*), *šlapdrablīs* (*šlapdrabas*), *šlapdranka* (*šlapdraba*),

⁵ Partoniminiai santykiai jungia žodžius, kurių vienas reiškia tam tikrą visumą, o kitas – jos dalį, pvz.: *medis* – *kamienas*, *šaka*, *lapas*, *šaknis* (Jakaitienė 2010, 114).

šlāpdribis (*šlāpdriba*). Daiktavardžiai *sniėgdriba* (*sniegdraba*), *šlāpdraba* (*šlapdriba*) dėl skirtingų dūrinių antrųjų dėmenų: *driba* – *draba*, *draba* – *driba* priskiriami darybiniams žodžių variantams, fonetiniai – *drabl̃ys* (*drebl̃ys*), *drėbl̃ys* (*drebl̃ys*).

Daiktavardžio *lijundra* stilistiniai sinonimai: *āpkala* ‘plikšala, lijundra, apšalas, apskardas’, *āpkalas* (*tarm.*) ‘apkala’, *āpskarda* ‘pašalus lyjantis lietus; apledėjimas, ledo sluoksnis, kuriuo apsitraukia viskas, kai lyja išalus; lijundra’, *āpskardas* ‘apskarda’, *āpskardis* ‘apskardas’, *āpskraba* ‘apskrabas’, *āpšalas* ‘lijundra, apskardas’, *āpskrabas* (*tarm.*) ‘ledu virstantis lietus, lijundra’, *apšalṽys*, *ledė* ‘lijundra, apšalas’, *led̃ynė* ‘apskarda, lijundra’, *lijunda*, *lijundžia*, *plikšala*, *plikšalas*, *pl̃ynledis* (*tarm.*) ‘lijundra’. Iš jų morfologiniai žodžių variantai: *āpkalas* (*āpkala*), *āpskardas* (*āpskarda*), *āpskraba* (*āpskrabas*), darybiniai: *āpskardis* (*āpskardas*), *lijunda*, *lijundžia*, *lijuñžis* (*lijundra*).

Daiktavardžio *krušà* ‘ledų krituliai, ledų lietus’ sinonimai sudaro sinonimų eilę. Jos dominantė pasirinkta pagal SŽ. Išanalizuoti 3 *krušà* stilistiniai sinonimai.

Žodžio *krušà* stilistiniai sinonimai: *ledaĩ*, *ledāmušis*, *krūšas* ‘kruša’. Iš jų morfologinis žodžio variantas yra *krūšas* (*krušà*).

Daiktavardžio *šer̃kšnas* stilistiniai sinonimai: *brūsà* ‘šarma, šerkšnas’, *ižas* ‘šarma, šerkšna’, *šerkšnà* ‘šerkšnas’, *šar̃mas* ‘šarma’, *šalnà* ‘šarma, šerkšnas’. Iš jų morfologiniai žodžių variantai: *šar̃mas* (*šarmà*), *šerkšnà* (*šer̃kšnas*).

Iš viso pateikti 143 daiktavardžiai, kuriais įvardijami krituliai. Rastos 8 sinonimų eilės: *lietus*, *migla*, *snaigė*, *sniegas*, *šlapdriba*, *lijundra*, *šerkšnas*, *kruša*. Kritulių pavadinimai pagal pavidalą suklasifikuoti į 6 grupes: 1) vandens lašai, 2) balti dribsniai, 3) vandens lašai ir balti dribsniai, 4) vandens lašai ir ledai, 5) ledai. Daiktavardžio *lietus* sinonimai pagal trukmę: *ilga* – *trumpa* ir gausumą: *gausus* – *negausus* sudaro antonimų poras.

Iš išanalizuotų kritulius įvardijančių daiktavardžių sinonimų 3 yra absoliutieji, 48 – semantiniai, 86 – stilistiniai sinonimai. Didžiausią sinonimų eilę sudaro *lietus* sinonimai, išanalizuotas 41 *lietus* sinonimas, kurių 39 yra semantiniai, 2 – stilistiniai; 33 *šlāpdriba* stilistiniai sinonimai; 15 *miglà* sinonimų, iš kurių 1 yra absoliutusias, 2 – semantiniai, 12 – stilistinių; 8 *sniėgas* sinonimai, iš kurių 7 yra semantiniai, 1 – stilistinis; 14 *snaigė* stilistinių sinonimų; 17 *lijundra* sinonimų, iš kurių 1 yra absoliutusias, 16 stilistinių; 6 *šer̃kšnas* sinonimai, iš kurių 1 yra absoliutusias, 5 stilistiniai; 3 *krušà* stilistiniai sinonimai.

Iš 143 daiktavardžių rasti 34 yra žodžių variantai: 18 morfologinių, 13 darybinių, 3 fonetiniai.

2.3. Veiksmažodžių sinonimų eilės

Rasti 153 veiksmažodžiai (žr. priedas), Šiame darbe pateiktos 6 veiksmažodžių sinonimų eilės, kurias sudaro kritulių savaiminio veiksmo pavadinimai. 147 sinonimų eilės nariai.

Aptariamos veiksmažodžių sinonimų eilės. Kartu su reikšmėmis, pagal *SŽ* išskiriamos dominantės, greta nurodomas sinonimų eilės skaičius. Dominantės išskiriamos ir sinonimų eilių pradžioje. Veiksmažodžių sinonimų eilės pateikiamos eilės tvarka, nuo didžiausios iki mažiausios, išskiriamos pagal priesagas.

Kaip buvo minėta aptariant daiktavardžių sinonimų eiles, jeigu daugiareikšmis žodis, jis įtraukiamas ne pirma (kuria nors kita) reikšme, dešinėje pusėje nurodomas tos reikšmės skaičius, kuria yra remiamasi, pvz.: *čiežti* 3. Jeigu du ar keli žodžiai (iš kurių vienas yra kritulių pavadinimas) turi fonetiškai tapačią bendraties formą, kairėje pusėje nurodomas skaičius, pvz.: 1 *ledāmušis*.

Kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo *lyti* veiksmažodžiai sudaro sinonimų eilę, joje 117 sinonimų. Dominantė *lyti* pasirinkta pagal *SŽ*.

Veiksmažodis *lyti* 1 ‘kristi lietui, būti lietui’, 4 ‘lietui merkti, šlapinti’ turi dvi kritulių reikšmes. Iš jų pasirinkta pirmoji reikšmė, kuri tiksliausiai nusako bendrąją visos sinonimų eilės reikšmę, neturi papildomos semos, stilistinių atspalvių.

Lyti: *čiežti* 3, *čiōkšti* 2, *čiōžti* 2, *druōkti*, 2 *dulkti*, 1 *kařsti* 7, *kliaũkti*, 1 *kliōkti* 2, 2 *meřkti* 3, 2 *muřkti*, *pilti* 6, *pliaũpti*, 1 *pliōpti* 2, *pliũpti*, *puřkti* 3, *pruňkti* 5, *ruōgti*, *ruōkti*, 2 *rũkti*, 1 *smiľkti* 6, 2 *skĩlti* 6, *řliaũkti* 4, *řliōti* 3, *řliuřkti* 4, *řniōkšti* 3, *řniōti*, 1 *teľži*, *řliaũkti* 3, *řliaũgti* 2, 1 *řliōgti*, *řliũgti* 5;

veiksmažodžiai su priesaga -yti: *čeběsyti*, *čiopyti*, *lietyti*, *řniōryti*, *čěbyti* 2, 1 *řlakstyti* 2, *krāpyti* 2, *pliũšyti* 3;

veiksmažodžiai su priesaga -enti: *birėnti* 3, *čebėnti*, *čezėnti* 2, *druokėnti*, *druoklėnti*, *dulkėnti*, 1 *krapėnti*, *krapsėnti*, *lašėnti*, *miglėnti*, *purkšlėnti*, *purkštėnti*, *purkšnėnti*, *rasėnti*, *tekšlėnti* 2;

veiksmažodžiai su priesaga -auti: *lietauti*,

veiksmažodžiai su priesaga -inti: *čėžinti* 3, *dulkinti* 4, 1 *kliōkinti* 2, *krāpinti*, *lietinti*, *plėžinti* 2, *pliũpinti*, *pliũřinti* 8, *rāřinti*, *řniōřinti*, *řliũginti* 4;

veiksmažodžiai su priesaga -oti: *dergnōti*, *drėgnōti*, *dulknōti* 2, *dulsnōti* 2, *dulkšnōti*, *dulnōti*, 1 *krapnōti*, *krapsnōti*, *lašnōti* 2, *lynōti*, *purkšnōti* 2, *rasnōti*, *ruoknōti*, *rũknōti*, *řlaknōti* 2, 1 *řliknōti*, *řvakšnōti* 4, *tekšnōti* 2, *dujōti* 2, *dũlōti* 2, *krapčiōti*, *krapřčiōti*, *laščiōti*, *lijelioti*, *miglōti* 2, *murglōti*, 1 *murkřlōti*, *puřkřtelioti*, *purslōti* 4, *rasōti* 6, 1 *řlapnōti*, *řlikčiōti* 2;

veiksmažodžiai su priesaga -ėti: *dulkėti*, *rasėti*, *ruokėti*,

veiksmazodžiai su priesaga *-inėti*: 2 *krapinėti, pliaupinėti, pliūptelėti* 2, *pliūptelėti* 2, *ruokinėti, šniokštelėti* 3, *šniokšterėti, pliūpterėti*;

veiksmazodžiai su priesaga *-telėti*: *pliūpterti, šniokšterti* 2;

veiksmazodžiai su priesaga *-uoti*: *krapeliuoti, lašuoti, rasuoti, šniokštuoti* 3, *varvėsuoti*.

Veiksmazodžio *snigti* ‘kristi sniegu’ sinonimai sudaro sinonimų eilę, kurioje yra 16 žodžių. Jos dominantė pasirinkta pagal *SŽ*.

Snigti: *dérgti, sniŋgti*, veiksmazodžiai su priesaga: *-oti*: *snaĩgalioti, snigčióti, snigóti, snĩgarioti, snėigėti, sniginėti, snigtelėti*, veiksmazodis su priesaga *-yti*: *snaigýti*, veiksmazodžiai su priesaga *-uoti*: *snaĩgaliuoti, sniėguliuoti, snĩguriuoti*, veiksmazodžiai su priesaga *-enti*: *birėnti* 3, *sniegėnti, snigėnti*.

Veiksmazodis *šlapdrabóti* ‘šlapdraba lyti, snigti’ sinonimai sudaro sinonimų eilę, kurioje yra 10 žodžių. Jos dominantė pasirinkta pagal *LKŽ_e* pateiktą veiksmazodį *šlapdrabóti*, nes žodis *šlapdribóti*, kuris *SŽ* nurodytas kaip dominantė, *LKŽ_e* nepateikiamas. Veiksmazodis *šlapdrabóti* tiksliausiai nusako bendrąją visos sinonimų eilės reikšmę, neturi papildomos semos, stilistinių atspalvių.

Šlapdrabóti (veiksmazodis su priesaga *-oti*): *drėbti* 3, 2 *dreŋgti*, veiksmazodžiai su priesaga: *-yti*: *drėpyti* 3, *drabstyti* 2, veiksmazodžiai su priesaga *-oti*: *drangalóti, dribsnóti* 2, *drėgnóti* 2, veiksmazodis su priesaga *-inti*: *drėpinti*, veiksmazodžiai su priesaga *-iuoti*: *drėbliuoti, drobliuoti*.

Veiksmazodžio *miglóti* ‘dūmuoti, migloti, dūluoti’ sinonimai sudaro sinonimų eilę, kurioje yra 5 sinonimai. Jos dominantė pasirinkta pagal *SŽ*.

Migloti (veiksmazodis su priesaga *-oti*): *dùiti*, veiksmazodžiai su priesaga: *-oti*: *dujóti* 2, *ūkanoti*, veiksmazodis su priesaga *-enti*: *miglėnti*, veiksmazodis su priesaga *-uoti*: *ūkúoti*.

Veiksmazodžio *rasóti* (veiksmazodis su priesaga *-oti*): 1 ‘kristi rasai’, 6 ‘dėtis rasa’ sinonimai sudaro sinonimų eilę, kurioje yra 2 sinonimai. Jos dominantė pasirinkta pagal *LKŽ_e*, nes *SŽ* sinonimų eilės *rasóti*, kuri reikštų rasos savaiminį veiksmą nėra. Dominantei priskirta pirma žodžio reikšmė, neturinti papildomos semos, stilistinių atspalvių.

Rasóti (veiksmazodis su priesaga *-oti*): veiksmazodis su priesaga *-ėti*: *rasėti*, veiksmazodis su priesaga *-uoti*: *rasúoti*.

Veiksmazodžio *šerkšnýti* ‘trauktis šerkšnu’ sinonimai sudaro sinonimų eilę, kurioje yra 2 sinonimai. Dominantė pasirinkta pagal *SŽ*.

Šerkšnýti (veiksmazodis su priesaga *-yti*): veiksmazodžiai su priesaga *-oti*: *šarmóti, šerkšnóti*.

Veiksmažodžiai išanalizuoti pagal reikšmės artimumo laipsnį, SK tipą. Jie susiskirstyti pagal sinonimų rūšis: 1. absoliutieji, 2 semantiniai, 3 stilistiniai sinonimai.

Kaip jau minėta nagrinėjant daiktavardžių sinonimus, jeigu tuo pačiu žodžiu įvardijami skirtingi krituliai, tada jis įtrauktas į visas sinonimų eiles, kurioms priklauso pagal reikšmę, jeigu greta analizuojamos kritulių reikšmės yra ir kita reikšmė, ji atskirai neaptariama, pvz.: *kliaũkti* (*šnek.*) ‘smarkiai lyti, smarkiai tekėti, bėgti, žliaugti’. Kai naujos sinonimų eilės narys pirmą kartą priskirtas vienai iš sinonimų rūšių (absoliutiesiems, semantiams arba stilistiniams), greta dominantės nurodomas bendras eilės skaičius, nurodoma, kiek ir kokių sinonimų rūšių sudaro eilę.

Absoliutieji sinonimai

Išanalizuoti 2 *šerkšnyti* sinonimai, iš kurių 1 yra absoliutusias, 1 stilistinis.

Veiksmažodžio *šerkšnyti* ‘trauktis šerkšnu’ sinonimas yra *šarmóti* ‘šarma trauktis, šerkšnyti’.

Semantiniai sinonimai

Išanalizuota 111 *lýti* sinonimų, iš jų 109 yra semantiniai, 2 – stilistiniai.

Kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo *lýti* SK žymi: 1) stiprų (smarkų), gausų lietų; 2) ilgą, gausų lietų; 3) silpną, ilgą, negausų (menką) lijimą.

Veiksmažodžio *lýti* ‘kristi lietui, būti lietui’ sinonimai žymi:

1) stiprų (smarkų), gausų lijimą: *čléžti* ‘smarkiai lyti, pilti’, *čiðkšti* ‘smarkiai lyti, *pliũpti* ‘pliaupti’, *čióžti* (*šnek.*), *kařšti* (*šnek.*), *kliðkti* (*šnek.*) ‘smarkiai lyti, piaupti; šniokščiant bėgti’, *kliaũkti* (*šnek.*) ‘smarkiai lyti, smarkiai tekėti, bėgti, žliaugti’, *pliðpti*, *žliaũgti* (*šnek.*), *žliðgti* (*šnek.*) ‘smarkiai lyti, piaupti’, *pilti* ‘smarkiai lyti, žliaugti’, *pliaũpti*, *skilti*, *šnióti* ‘smarkiai lyti’, *smiĩkti*, *zliaũkti*, *žliũgti*, ‘smarkiai lyti, dulkėti’, *šniðkšti* ‘staigiai, smarkiai lyti, piaupti, žliaugti’, *šlióti* (*tarm.*) ‘smarkiai lyti, piaupti’, *šliaũkti* (*tarm.*) ‘smarkiai lyti, žliaugti, piaupti’, *telžti* (*šnek.*) ‘smarkiai lyti’;

2) ilgą, gausų lijimą: *muĩkti* ‘be paliovos lyti, merkti’;

3) silpną, ilgą, negausų (menką) lijimą: *dulĩkti* ‘smulkiai lyti’, *druðkti* ‘lynoti, dulkėti’, *puĩkšti*, *pruĩkšti* ‘smulkiai lyti, dulkėti’, *rũkti* ‘smulkiai lyti, dulkėti’, *ruðgti* ‘ruokti’, *ruðkti* (*tarm.*) ‘smulkiai lyti, dulkėti’.

Iš jų fonetiniai žodžių variantai: *pliũpti* (*pliaũpti*), *ruðgti* (*ruðkti*).

Kaip matyti, veiksmažodžio *lýti* sinonimai sudaro antonimų poras, pagal intensyvumą ir gausumą.

Pagal gausumą veiksmažodžiai žymintys: 1) stiprų (smarkų), gausų, pvz.: *čléžti* ‘smarkiai lyti, pilti’, 2) ilgą, gausų, pvz.: *muĩkti* ‘be paliovos lyti, merkti’, lijimą sudaro antonimų poras su 3) silpną, ilgą, negausų (menką) lijimą reiškiančiais žodžiais, pvz.: *dulĩkti*

‘smulkiai lyti’, pagal intensyvumą: 1) stiprų (smarkų), gausų lijimą, pvz.: *pliūpti* ‘pliaupti’ sudaro antonimų poras su 3) silpną, ilgą, negausų (menką) lijimą reiškiančiais žodžiais, pvz.: *rūkti* ‘smulkiai lyti, dulkėti’.

Žodžio *lyti* ‘kristi lietui, būti lietui’ savaiminio veiksmo priesaginių veiksmažodžių sinonimai reiškia: 1) stiprų (smarkų), gausų, 2) silpną, ilgą, negausų (menką) lijimą.

Veiksmažodis *lyti* žymi:

1) stiprų (smarkų), gausų lijimą:

-yti: *čebėsyti* ‘čebyti’, *čėbyti*, *čiopyti* ‘smarkiai lyti, čebyti’, *pliūsyti* ‘pliūšinti’, *šniōryti* (*tarm.*) ‘smarkiai lyti’;

-inti: veiksmažodžio *čėžinti* ‘šnarant smarkiai lyti, čėžyti’ turi semą *šnarant*, kuri žymi lijimo garsą; *plėžinti*, *žliūginti* ‘smarkiai lyti’, *pliūpinti* (*šnek.*) ‘smarkiai lyti’, *šniōrinti*, *pliūšinti* (*šnek.*) ‘smarkiai lyti, pilti’;

-telėti: veiksmažodžių *pliūptelėti* ‘imti smarkiai lyti’, *pliūptelėti* ‘imti staiga lyti’ reikšmės turi semą *imti*, kuri žymi lijimo pradžią; *pliūpterti* ‘pliūterėti’, *pliūpterėti* ‘pliūtelėti’, *šniókšterėti* ‘šniókštelėti’, *šniókšterti* ‘šniokšterėti’, veiksmažodžio *šniókštelėti* ‘smarkiai pradėti lyti, čiurkštelėti’ semą *pradėti* žymi lijimo pradžią, ‘šnioryti’;

-uoti: *šniokštúoti* ‘smarkiai lyti’.

2) silpną, ilgą, negausų (menką) lijimą:

-auti: veiksmažodžio *lietauti* (*šnek.*) ‘ilgesnį laiką lyti’;

-ėti: *dulkėti* ‘smulkiai lyti, dulkėti’, *ruokėti* ‘ruoknoti’;

-inėti: *pliaupinėti* ‘pliaupti’, *krapinėti* ‘lašnoti, krapčioti’, *ruokinėti* ‘ruokti’;

-enti: *čėžėnti* (*šnek.*) ‘lynoti’, *čėbėnti* (*šnek.*), *miglėnti* (*šnek.*) ‘smulkiai lyti, lynoti, dulkėti, migloti’, *druokėnti* ‘druokti’, *dulkėnti* ‘pamažu dulkėti, smulkiai lynoti’, *krapėnti* ‘pamažu lyti, krapnoti, lašnoti’, *lašėnti* ‘pamažu lynoti’, *purkštėnti* ‘lynoti’, *purkšnėnti* ‘smulkiai lynoti, dulkėti’, *rasėnti* ‘dulkėti, dulksnoti, lynoti’, *druoklėnti* ‘druokenti’, *purkšlėnti* ‘lynoti, purkšnoti’, *tekšlėnti* ‘lynoti’, *krapsėnti* ‘smulkiai lyti’;

-inti: *dūlkinti* ‘lynoti, dulkėti’, *krāpinti* ‘krapyti’, *lietinti* ‘lietauti’, *rāsinti* ‘truputį lyti’;

-yti: *krāpyti* ‘truputį lyti, lašnoti’, *šlakstýti* ‘po truputį lašnoti, lynoti’;

-oti: *dujóti* (*tarm.*) ‘dujai, miglai kristi, dulkėti’, *dūlóti* ‘ilgai lyti’, *miglóti* ‘smulkiais lašeliais lyti, dulkėti, druokti’, *murkšlóti* ‘smulkiai lyti, lynoti’, *murglóti* (*tarm.*) ‘smulkiai lynoti, dulksnoti’, *rasóti* ‘lynoti, dulkėti’, *purslóti* ‘lynoti’, *puřkštelioti* ‘purkšnoti’, *šlikčióti* ‘lynoti, lašnoti, krapnoti’, *dergnóti* ‘smulkiai lyti’, *drėgnóti*, *dulnóti* ‘kiek dulkėti’, *dulknóti* ‘dulksnoti’, *krapnóti* ‘po truputį lyti, lašnoti’, *lašnóti* ‘retais lašais lynoti’, *lynóti* ‘po truputį lyti, lašnoti’, *purkšnóti* ‘purkšti’, *rasnóti* ‘lynoti’, *rūknóti* ‘ruoknoti’, *ruoknóti* ‘po truputį lyti, lynoti, dulksnoti’, *šlapnóti* ‘pamažu lyti, lynoti’, *tekšnóti* ‘lašnoti, lynoti’, *šlagnóti* ‘po truputį kristi

lašams, retais lašais lyti, lašnoti', *šliknóti* (*šnek.*) 'šlaknoti', *švakšnóti* (*šnek.*) 'lašnoti, lynoti', *dulkšnóti* 'dulksnoti', *krapsnóti* 'po truputį lyti, krapnoti', *dulksnóti* 'lynoti', *krapčióti* 'po truputį lyti, lašnoti, krapnoti', *krapščióti* 'po truputį lynoti; krapnoti', *lijelioti* 'po truputį lyti, lynoti', *laščióti* 'po truputį lynoti, lašnoti';

-uoti: *lašúoti* 'lašnoti', *krapeliúoti* 'krapčioti, lašnoti, lynoti', *varvėsúoti* 'lašnoti, lynoti'.

Iš jų darybiniai žodžių variantai: *čebėsyti* (*čėbyti*), *druoklėnti* (*druokėnti*, *dulknóti*), *krāpinti* (*krāpyti*), *lašúoti* (*lašnóti*), *lietinti* (*lietauti* (*šnek.*)), *pliūšyti* (*pliūšinti* (*šnek.*)), *pliūpterti* (*pliūpterėti*), *ruokėti* (*ruoknóti*), *šniókšterėti* (*šniókštelėti*), *šniókšterti* (*šniókšterėti*), *šniōrinti* (*šnioryti*), fonetiniai: *rūknóti* (*ruoknóti*), *šliknóti* (*šnek.*) (*šlaknóti*), *dulkšnóti* (*dulksnoti*).

Kaip matyti žodžio *lyti* savaiminio veiksmo priesaginių veiksmažodžių sinonimai sudaro antonimų poras, pagal intensyvumą ir gausumą. Pagal tai veiksmažodžiai žymi 1) stiprų (smarkų), gausų lyjimą, pvz.: *čiopyti* 'smarkiai lyti, čėbyti' sudaro sudaro antonimų poras su 2) silpną, ilgą, negausų (menką) lyjimą reiškiančiais žodžiais, pvz.: *rasóti* 'lynoti, dulkinti'.

Išanalizuota 16 *snigti* sinonimų, iš kurių 1 yra stilistinis, 15 – semantinių.

Veiksmažodžio *snigti* 'kristi sniegu' semantiniai sinonimai, kurių reikšmės žymi silpno intensyvumo, negausų sniego kritimą:

-enti: *sniegėnti* 'palengva snigti', *snigėnti* 'snigelioti';

-ėti: *snėigėti* 'snaigyti',

-inėti: *sniginėti* 'pamažu snigti',

-telėti *snigtelėti* 'kiek pasnigti';

-yti: *snaigýti* 'snaigalioti';

-oti: *snigóti* 'snignoti', *snaīgalioti* 'snyguriuoti', *snaīgaliuoti* 'snaigalioti', *snýgaroti* 'snyguriuoti', *snýgarioti* 'snyguriuoti', *snigčióti* 'tarpais ar pamažu snigti, snyguriuoti', -elioti *snigelióti* 'palengva snigti', -noti: *snignóti* 'snigčioti';

-uoti: *sniēguliuoti*, *snýguriuoti* 'pamažu snigti'.

Iš jų darybiniai žodžių variantai: *snaīgaliuoti* (*snaīgalioti*), *snaigýti* (*snaīgalioti*), *snėigėti* (*snaigýti*), *snigėnti* (*snigelióti*), *snýgarioti*, *snýgaroti* (*snýguriuoti*), *snignóti* (*snigčióti*), *snigóti* (*snignóti*).

Stilistiniai sinonimai

Lýti 'kristi lietui, būti lietui' priesaginių veiksmažodžių stilistiniai sinonimai: -inti: *kliōkinti* 'lyti', -yti: *lietyti* 'lyti'.

Veiksmažodžio *snigti* 'kristi sniegu' stilistinis sinonimas yra *sniñgti* 'snigti'. Jis turi fonetinį žodžio variantas: *sniñgti* (*snigti*).

Išanalizuoti 9 *šlapdriboti* stilistiniai sinonimai.

Veiksmažodžio *šlapdrabóti* ‘šlapdraba lyti’ stilistiniai sinonimai: *drėbti* ‘snigti (šlapiu sniegu)’, *drengti* ‘šlapdraba lyti, snigti, darganoti’. Stilistinių sinonimų: *-inti*: *drėpinti* ‘drabstyti’, *-oti*: *drangalóti* ‘darganoti, drengti’, *dribsnóti* ‘šlapiai snigti’, *-yti*: *drėpyti* ‘drėbti, snigti drėbliu’, *drabstýti* ‘snigti, dribti’, *-uoti*: *drėbliuoti* ‘snigti drėbliu’, *drobliuoti* ‘kartu snigti ir lyti’.

Išanalizuoti 4 *miglóti* stilistiniai sinonimai.

Veiksmažodžio *miglóti* ‘dūmuoti, migloti, dūluoti’ stilistiniai sinonimai: *dūiti* ‘trauktis dujomis, migla’, stilistinių sinonimų priesaginiai veiksmažodžiai: *-enti*: *miglėnti* ‘smulkiai lyti, lynoti, dulkėti, migloti’, *-oti*: *ūkanóti* ‘trauktis miglai, ūkana, niauktis, migloti’, *-uoti*: *ūkúoti* ‘kilti debesims, miglai, niauktis, ūktis’.

Šerkšnýti ‘trauktis šerkšnu’ stilistiniai sinonimai yra priesaginiai veiksmažodžiai: *-oti*: *šerkšnóti* ‘šerkšnyti’. Iš jų darybinis žodžio variantas yra *šerkšnóti* (*šerkšnýti*).

Išanalizuoti 2 *rasóti* stilistiniai sinonimai.

Rasóti ‘kristi rasai’ stilistiniai sinonimai yra priesaginiai veiksmažodžiai: *-ėti*: *rasėti* ‘rasoti’, *-uoti*: *rasúoti* ‘rasoti’. Abu veiksmažodžiai yra darybiniai variantai: *rasėti*, *rasúoti* (*rasóti*).

Iš viso pateikti 153 veiksmažodžiai. Rastos 6 veiksmažodžių sinonimų eilės: *lyti*, *snigti*, *šlapdriboti*, *migloti*, *rasoti*, *šerkšnyti*. Didžiausią sinonimų eilę sudaro kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo *lyti* sinonimai, kurių išanalizuota 111. Iš jų 99 yra semantiniai, 2 – stilistiniai. Išanalizuota: 16 *snigti* semantinių sinonimų, iš kurių 1 yra stilistinis, 15 – semantinių; 9 *šlapdriboti*, 4 *migloti*, 2 *rasoti* stilistiniai sinonimai, 2 *šerkšnyti*, iš kurių 1 yra absoliutusias, 1 – stilistinis. Iš pateiktų 153 veiksmažodžių sinonimų 1 yra absoliutusias, 114 – semantinių, 19 stilistinių. Iš pateiktų 153 žodžių 28 yra žodžių variantai, iš kurių 2 morfologiniai, 22 darybiniai, 4 fonetiniai.

Kaip matyti žodžio *lýti* savaiminio veiksmo priešdėlinių veiksmažodžių sinonimai sudaro antonimų poras, pagal intensyvumą ir gausumą.

Iš išanalizuotų 153 veiksmažodžių, 115 yra priesaginių. Daugiausiu rasta su priesagomis: *-enti*, *-oti*, *-ėti*.

3. KRITULIŲ PAVADINIMŲ HOMONIMINIAI SANTYKIAI

Toliau aptariama homonimijos samprata, analizuojami absoliutieji, daliniai homonimai, homoformos, homografai.

3.1. Homonimijos samprata

„Homonimijos (gr. *homos* „lygus, toks pat, vienodas, *onyma* vardas“), arba vienvardiškumo, pamatas yra garsinės raidės panašumas. Panašią garsinę raidę turi ne tik žodžiai, bet ir kiti kalbos vienetai“ (Barauskaitė 1995, 22). Šiame bakalauro darbe svarbi leksinė homonimija.

Homoniminiai santykiai susiformuoja tarp homoniškų žodžių, t. y. fonetiškai tapačių visomis arba dalimi formų. Homonimiški žodžiai yra absoliutieji, daliniai homonimai sinonimai, homoformos, homografai.

Homonimo sąvokos pavadinimas kilęs iš graikų kalbos *homos* „vienodas“, *onyma* „vardas“ – žodžiai, kurie vienodai skamba, bet turi skirtingas reikšmes.

Lietuvių kalbininkų homonimai suprantami, kaip tą pačią fonetinę raidę ir skirtingas reikšmes turintys žodžiai: „homonimai – vienodai tariami kalbos elementai (žodžiai, jų formos, morfemos“ (LKE 2008, 214), pagal formą susijusios sememos (Gudavičius 1994, 25), „<...> žodžiai, turintys tą pačią raidę ir visiškai skirtingas reikšmes“ (Jakaitienė 2010, 101), vienodai tariami, bet labai skirtingos reikšmės žodžiai (homonimai), pvz.: *bandà* (kaimenė) – *bandà* (kepalas) (LKŽ 1968, T. 1, p. 8), vienodai tariami, bet visai kitos reikšmės žodžiai (homonimai), pvz.: *gėris* (gerumas) – *gėris* (gėrimas) (DLKŽ 2000, 9). Iš pastarųjų pavyzdžių matyti, kad LKŽ ir DLKŽ homonimais laikomi tos pačios kalbos dalies žodžiai.

Panašiai homonimai apibūdinami užsienio literatūroje: turintys vienodą garsinę struktūrą, bet visiškai skirtingą leksinę reikšmę („Homonyms are unrelated senses of the same phonological word“. Saeed 2000, 63), žodžiai, turintys tą pačią fonetinę išraišką ir visiškai skirtingas reikšmes („О м о н и м а м и (гр. *homos* – одинаковы + *onyma* – имя) называются слова, разные по значению, но одинаковые по звучанию и написанию“. Валгина; Розенталь; Фомина 2003, 13).

Kad homonimai priklauso toms pačioms kalbos dalims teigia V. Drotvinas, J. Pikčilingis, K. Gaivenis, S. Keinys, J. Barauskaitė: tos pačios kalbos dalies žodžiai, pvz.: *žiedas* – augalo dauginimosi organas, *žiedas* – ant rankos pirštų mūvimas papuošalas, *mokėti* – duoti pinigų, *mokėti* – galėti, sugebėti ką daryti (Pikčilingis 1975, 344), vienodai skambantys ir vienodai rašomi tos pačios kalbos dalies žodžiai (Drotvinas 1986, 89), homonimas vienodai skambantis su kitu žodžiu, tai pačiai kalbos daliai priklausantis: *gėris* (gerumas) ir *gėris* (gėrimas), *nurausti* (nukaisti) ir *nurausti* (pasidaryti raudonam) ir t. t. (Gaivenis; Keinys 1990,

80). J. Barauskaitė taip pat kalba apie leksinius homonimus, jais vadina vienodai skambančius tos pačios kalbos dalies, turinčius skirtingą leksinę reikšmę žodžius (Barauskaitė 1995, 22).

Skiriamos homonimų rūšys: absoliutieji (kurių visos morfemos visiškai sutampa, ar kurie priklauso vienai kuriai kalbos daliai), daliniai (kurių ne visos morfemos visiškai sutampa, ar kurie priklauso skirtingoms kalbos dalims), darybiniai (kurių vienas narys yra darinys), istoriniai (atsiradę dėl garsinės struktūros suvienodėjimo per ilgą laiką, semantiniai (atsiradę dėl daugiareikšmių žodžių reikšmių pernelyg didelio nutolimo) (Gaivenis; Keinys 1990, 80). Šiame bakalauro darbe nagrinėjami absoliutieji/tikrieji ir daliniai homonimai.

Homonimų skirstymo būdą į tikruosius ir dalinius aptaria Drotvinas (Drotvinas 1986, 90 – 91), Gaivenis ir S. Keinys (Gaivenis; Keinys 1990, 80), J. Barauskaitė (Barauskaitė 1995, 24), V. Urbutis (*LKE* 2008, 214), išsamiai aptaria E. Jakaitienė (Jakaitienė 2010, 101).

Tikrieji homonimai suprantami, kaip žodžiai, kurių visos gramatinės formos fonetiškai sutampa, jie priklauso toms pačioms kalbos dalims, pvz.: daiktavardžiai *sagà* „į kilpą neriamas skrituliukas drabužiams susegti“ ir *sagà* „senovinė skandinavų ir airių sakmė“, veiksmažodžiai *sākinti* „leisti, varvinti sakus“ ir *sākinti* „versti sakyti, kalbėti“ (Jakaitienė 2010, 101).

Greta tikrųjų homonimų aptaria daliniai. V. Drotvinas, E. Jakaitienė jais laiko skirtingų kalbos dalių žodžius.

V. Drotvinas, teigia, kad dalinių homonimų formos sutampa nevisiškai. Kalbininkas kaip pavyzdį pateikia būdvardį ir daiktavardį, sutampančius vyriška gimine, pvz.: *bendras*, *-a* „priklausomas visiems“ ir *bendras*, *-ė* „bičiulis“, veiksmažodžius – bendratis forma pvz.: *praminti*, *pramina*, *pramynė* ir *praminti*, *pramena*, *praminė* (Drotvinas 1986, 90).

E. Jakaitienė daliniais homonimais laiko žodžius, kurių vieno visos gramatinės formos sutampa su dalimi kito žodžių, arba kurių sutampa bent po kelias formas. Tyrinėtoja teigia, kad „dažniausiai vienas tokios homonimų poros žodis priklauso nekaitomų kalbos dalių klasei, o kitas – kaitomų, pvz.: <...> prieveiksmis *žinià* „žinoma“ ir daiktavardis *žinià* „pranešimas apie įvykį“. Pasak E. Jakaitienės, „daliniais homonimais galima laikyti tokius tos pačios šaknies būdvardžius ar dalyvius ir daiktavardžius, kurių vieni turi gramatinių formų daugiau negu kiti, pvz., daiktavardžiai *stiklinė* ir *milinė* homonimiški tik būdvardžių *stiklinis -ė*, ir *milinis -ė* moteriškos giminės formoms <...>“ (Jakaitienė 2010, 101–102).

J. Barauskaitė daliniais homonimais laiko tos pačios kalbos dalies žodžius, kaip pavyzdį pateikia veiksmažodžių dalinius homonimus. Kalbininkė teigia, kad dalinių (neištisinių) homonimų tik viena forma skamba panašiai (paprastai tai veiksmažodžio bendratis), plg.: *rausti* – *rausia* – *rausė* („kasti, knisti“) ir *rausti* – *rausta* – *raudo* („darytis raudonam“) <...>“ (Barauskaitė 1995, 24).

Šiame bakalauro darbe tikrieji homonimai suprantami visuotinai, jais laikomi tos pačios fonetinės raiškos ir kalbos dalies žodžiai, daliniai homonimai suvokiami pagal V. Drotviną, E. Jakaitienę, kurie juos priskiria skirtingų kalbos dalių žodžiams, kurių gramatinės formos sutampa nevysiškai.

Kalbotyroje, greta homonimų, aptariamos homoformos ir homografai.

Homoformomis laikomos:

1) skirtingoms kalbos dalims priklausančių žodžių formos, kurios sutampa morfologiškai: *kartos* (dkt, kilm.) – *kartos* (vksm. būs. I. III a.) (Drotvinas 1986, 91), *sakaĩ* (dkt. vard.) – *sakaĩ* (veiks. es. 1. vns. 2 a.) <...>“ (Barauskaitė 1995, 23), daiktavardžio *kiškis* vardininkas su sangražinio veiksmažodžio *kiškis* liepiamosios nuosakos forma“ (Jakaitienė 2010, 103);

2) tos pačios kalbos dalies, morfologiškai sutampančios žodžių formos: *žqsis*, *ántis* (vns. vard.) – *žqsis*, *ántis* (dgs. gal.) (Barauskaitė 1995, 23).

E. Jakaitienė kalba apie pagrindinių veiksmažodžių formų: bendraties, esamojo I. III a. būtojo k. I. III a. formų sutapimą. Pasak jos, pasitaiko atvejų, kai fonetiškai sutampa ne viena, o kelios to paties žodžio gramatinės formos, pvz., gali sutapti dviejų veiksmažodžių bendratis ir iš jos padarytos formos: *lipti*, *lipa*, *lipo* „judėti aukštyn ar žemyn“ ir *lipti*, *limpa*, *lipo* „kibti, klijuotis“ <...>“ (Jakaitienė 2010, 103). Šiame, homoformos suprantamos pagal E. Jakaitienę, kuri homoformomis vadina ne tik viena gramatine forma, bet ir keliomis sutampančius tos pačios fonetinės raiškos žodžius.

Homografai suprantami, kaip žodžiai (ar jų formos), kurie vienodai rašomi, bet ištariamai skirtingai, skiriasi a) kirčio vieta ar b) priegaide, pvz.: *árti* „purenti žemę“ ir *artì* „nedideliu atstumu <...>“ b) *ántis* „vandens paukštis“ ir *añtis* „vieta už drabužių virš juostos <...>“ (Jakaitienė 2010, 103).

3.2. Kritulių pavadinimų tikrieji, daliniai homonimai, homoformas, homografai

Iš *LKŽ_e*, *DLKŽ_e* išrinkti tapačios ir panšios fonetinės raiškos žodžiai, iš kurių vienas reiškia kritulių savaiminį veiksmą. Išanalizuoti 39 kritulių pavadinimai, kurie su kita reikšme turinčiais žodžiais yra tikrieji, daliniai homonimai, homoformas, homografai.

Toliau pateikiami daiktavardžiai, veiksmažodžiai suskirstyti į atskiras grupes, analizuojami remiantis homonimų, homoformų, homografų samprata, greta apibūdinamos žodžių reikšmės. Jei daugiareikšmiai žodžiais įvardijami ne krituliai, gyva būtybė, daiktas, veiksmas ir t. t., žodis imamas pirma reikšme. Kritulių pavadinimai pateikiami pagal jų rūšis, abėcėlės tvarka.

Daiktavardžiai

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *bangà*:

1 *bangà* 6 žr. 1 ‘bangas’

2 *bangà* ‘pabaiga, galas’

Pateiktas daiktavardis 2 *bangà* yra kritulių pavadinimo 1 *bangà* tikrasis homonimas.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *drangà*:

1 *drangà* ‘ilgas lietus, sniegas su lietumi’

2 *dránga* ‘kartis kam kelti, versti, remti, svertas, dalba’

Pateiktas daiktavardis 2 *dránga* yra kritulių pavadinimo 1 *drangà* homografas.

Homografai skiriasi kirčio vieta.

LKŽ_e rasti 4 žodžiai *duja*:

1 *dujà* ‘dulksmas, smulkus lietus, migla, rūkas’

2 *dujà* ‘dulkelė, krislelis’

3 *dujà* ‘miltinė erkė’

4 *dujà* ‘tuja’

Visi pateikti daiktavardžiai 2, 3, 4 *dujà* yra kritulių pavadinimo 1 *dujà* tikrieji homonimai.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *dulksma*:

1 *dulksmà* žr. ‘dulksmas’ 2,

2 *dùlksma* ‘vienmetis ir dvimetis kryžmažiedžių šeimos augalas, augantis sausose smėlėtose vietose (Berteroa)’

Pateiktas daiktavardis 2 *dùlksma* yra kritulių pavadinimo 1 *dulksmà* homografas.
Homografaai skiriasi kirčio vieta.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *dranga*:

1 *drangà* ‘ilgas lietus, sniegas su lietumi, dargana’

2 *dránga* ‘kartis kam kelti, versti, remti, svertas, dalba’

Pateiktas daiktavardis 2 *dránga* yra kritulių pavadinimo 1 *drangà* homografas.
Homografaai skiriasi kirčio vieta.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *karšatis*:

1 *káršatis* ‘senatvė, amžiaus galas’

2 *karšatìs* 2 ‘smarkus lietus’

Pateiktas daiktavardis 1 *káršatis* yra kritulių pavadinimo 2 *karšatìs* homografas.
Homografaai skiriasi kirčio vieta.

LKŽ_e rasti 3 žodžiai *ledamušis*:

1 *ledāmušis* ‘kruša’

2 *ledāmušis* ‘žmogus, nukentėjęs nuo ledų, krušos’

3 *ledāmušis* ‘ledų, krušos sumuštas’

Iš pateiktų žodžių: daiktavardis 2 *ledāmušis* yra kritulių pavadinimo 1 *ledāmušis* tikrasis homonimas, būdvardis 3 *ledāmušis* – dalinis.

LKŽ_e rasti 3 žodžiai *miglius*:

1 *migliùs* ‘labai smulkus lietus; druokena, purkšna’

2 *miglius* ‘kas menkai ką išmano; žioplys, puskvailis, užuomarša’

3 *miglius* ‘miegalius’

Pateikti daiktavardžiai 2 ir 3 *miglius* yra kritulių pavadinimo 1 *migliùs* homografaai, kurie skiriasi kirčio vieta.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *murkšla*:

1 *murkšlà* ‘smulkus lietus’

2 *mùrkšla* ‘kas nenoromis, negražiai, terliodamasis valgo’

Pateiktas daiktavardis 2 *mùrkšla* yra kritulių pavadinimo 1 *murkšlà* homografas.
Homografaai skiriasi kirčio vieta.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *purkšlys*:

1 *purkšlys* ‘smulkus lietus, dulksna’

2 *purkšlys* ‘kas staigaus būdo, greit supykstantis, karštakošis’

Pateiktas daiktavardis 2 *purkšlys* yra kritulių pavadinimo 1 *purkšlys* tikrasis homonimas.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *rūksmas*:

1 *rūksmas* 3 ‘smulkus lietus, dulksna’

2 *rūksmas* ‘riaumojimas, niaurojimas; rėklojimas’

Pateiktas daiktavardis 2 *rūksmas* yra kritulių pavadinimo 1 *rūksmas* homografas. Homografei skiriasi priegaide.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *sniegena*:

1 *sniėgena* 3 ‘snaigė’

2 *sniegenà* žr. 2 ‘snieginė’ (Marijos šventė rugpjūčio 5 d.)

Pateiktas daiktavardis 2 *sniegenà* yra kritulių pavadinimo 1 *sniėgena* homografas. Homografei skiriasi kirčio vieta.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *šarma*:

1 *šarmà* ‘šerkšnas’

2 *šárma* žr. 1 ‘šarmas’

Pateiktas daiktavardis 2 *šárma* yra kritulių pavadinimo 1 *šarmà* homografas. Homografei skiriasi kirčio vieta.

LKŽ_e rasti 3 žodžiai *šarmas*:

1 *šármas* ‘gailus nusistojęs pelenų ar kt. plikyns, ppr. vartojimas skalbimui’

2 *šaĩmas* žr. 1 ‘šarma’

3 *šaĩmas* žr. ‘šarmotas’

Iš pateiktų žodžių: daiktavardis 1 *šármas* yra kritulių pavadinimo 2 *šaĩmas* homografas, kuris skiriasi priegaide, būdvardis 3 *šaĩmas* – dalinis homonimas.

Išnagrinėta 14 kritulių įvardinančių daiktavardžių, kurie turi: 7 homonimus, iš kurių 4 tikrieji, 2 daliniai, 10 homografų. Homografei dažniausiai skiriasi kirčio vieta.

Veiksmazodžiai

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *dulkėti*:

1 *dùlkti* (*dùlksa, dùlko*) (žr. *dułkėti* ‘kilti, darytis dulkėmis’)

2 *dułkti* (*dułkia, dułkė*) ‘smulkiai lyti’

Pateiktas veiksmazodis 1 *dùlkti* yra kritulių pavadinimo savaiminio veiksmo 2 *dułkti* homoforma. Homoformos skiriasi esm. l. III a. *dułkia* ir *dùlksa*, būt. k. l. III a. *dułkė* ir *dùlko* formomis, priegaide.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *duiti*:

1 *dùiti* (*dūja, dùjo*) ‘trauktis dujomis, migla’

2 *duiti* (*dùja, dùjo*) ‘smarkiai bėgti, dumti’

Pateiktas veiksmazodis 2 *dùiti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *dùiti* homoforma. Homoformos skiriasi esm. l. III a. *dūja* ir *dùja* formomis, priegaide.

LKŽ_e rasti 3 žodžiai *drengti*:

1 *dréngti* ‘nešiojant plėšti, draskyti, gadinti’

2 *dreñgti* ‘šlapdraba lyti, snigti, darganoti’

3 *dreñgti* ‘trenkti (apie kvapą)’

Pateiktas veiksmazodis 1 *dréngti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 2 *dreñgti* homografas, veiksmazodis 3 *dreñgti* – tikrasis homonimas.

LKŽ_e rasti 3 žodžiai *karšti*:

1 *karšti* (*karšia, karšė*) ‘smarkiai lyti’

2 *karšti* (*karšta, karšo*) ‘kaisti’

3 *káršti* (*káršta, káršo*) ‘baigti amžių, gyventi senatvės dienas; būti karšinamam’

Iš pateiktų žodžių: veiksmazodžiai 2 *karšti* ir 3 *káršti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *karšti* homoformos, kurios skiriasi esm. l. III a. *karšia* ir *karšta*, būt. k. l. III a. *karšė* ir *karšo* formomis, kurios skiriasi priegaide.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *kliokinti*:

1 *kliòkinti* ‘lyti’

2 *kliòkinti* ‘ištižusiai eiti, vilktis’

Pateiktas veiksmazodis 2 *kliòkinti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *kliòkinti* homografas. Homografai skiriasi priegaide.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *kliokti*:

1 *kliòkti* (*kliòkia, kliòkė*) ‘smarkiai lyti’

2 *kliókti* (*klióksta*, *klióko*) ‘trauktis, bliukti’

Pateiktas veiksmažodis 2 *kliókti* yra kritulių pavadinimo savaiminio veiksmo 1 *kliókti* homoforma. Homoformos skiriasi esm. l. III a. *kliókia* ir *klióksta*, būt. k. l. III a. *kliókė* ir *klióko* formomis, priegaide.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *krapenti*:

1 *krapénti* ‘pamažu lyti, krapnoti, lašnoti’

2 *krapénti* ‘vargingai, sunkiai, pamažu eiti ar važiuoti’

Pateiktas veiksmažodis 2 *krapénti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *krapénti* tikrasis homonimas.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *krapinėti*:

1 *krapinėti* ‘netvirtu, smulkiu žingsniu, pamažu, susilenkus eiti’

2 *krapinėti* ‘lašnoti, krapčioti’

Pateiktas veiksmažodis 1 *krapinėti* yra kritulių pavadinimo savaiminio veiksmo 2 *krapinėti* tikrasis homonimas.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *krapinti*:

1 *krāpinti* žr. ‘krapyti’

2 *krapinti* ‘netvirtu žingsniu, apgraibomis eiti’

Pateiktas veiksmažodis 2 *krapinti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *krāpinti* homografas. Homografei skiriasi kirčio vieta.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *krapnoti*:

1 *krapnóti* ‘po truputį lyti, lašnoti’

2 *krapnóti* ‘netvirtu žingsniu eiti’

Pateiktas veiksmažodis 2 *krapnóti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *krapnóti* tikrasis homonimas.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *merkti*:

1 *mérkti* ‘pridengti akis vokais’

2 *meŗkti* 3 ‘lyti, drengti’

Pateiktas veiksmažodis 1 *mérkti* yra kritulių pavadinimo savaiminio veiksmo 2 *meŗkti* homografas. Homografei skiriasi priegaide.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *murkšloti*:

1 *murkšlėti* ‘smulkiai lyti, lynoti’

2 *murkšlėti* ‘terlioti’

Pateiktas veiksmažodis 2 *murkšlėti* yra kritulių pavadinimo savaiminio veiksmo 1 *murkšlėti* tikrasis homonimas.

LKŽ_e rasti 3 žodžiai *murkti*:

1 *murkti* (*murkia*, *murkė*) ‘tyliai niurkti, parpti’

2 *murkti* (*murkia*, *murkė*) ‘be paliovos lyti, merkti’

3 *murkti* (*murksta*, *murko*) ‘šlapti nuo prakaito’

Iš pateiktų žodžių: veiksmažodis 1 *murkti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 2 *murkti* tikrasis homonimas, veiksmažodis 3 *murkti* – homoforma, skiriasi esm. l. III a. *murkia* ir *murksta*, būt. k. l. III a. *murkė* ir *murko* formomis.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *pliopti*:

1 *pliopti* (*pliōpia*, *pliōpė*) 2 ‘smarkiai lyti, pliaupti’

2 *pliopti* (*pliōpsta*, *pliōpo*) ‘kvaišti’

Pateiktas veiksmažodis 2 *pliopti* yra kritulių pavadinimo savaiminio veiksmo 1 *pliopti* homoforma. Homoformos skiriasi esm. l. III a. *pliōpia* ir *pliōpsta*, būt. k. l. III a. *pliōpė* ir *pliōpo* formomis.

LKŽ_e rasti 3 žodžiai *rūkti*:

1 *rūkti* (*rūksta*, *rūko*) ‘eiti, kilti dūmams’

2 *rūkti* (*rūkia*, *rūkė*) ‘smulkiai lyti, dulkinti’

3 *rūkti* (*rūkia*, *rūkė*) žr. ‘riūkti’ 2

Iš pateiktų žodžių: veiksmažodis 1 *rūkti* yra kritulių pavadinimo savaiminio veiksmo 2 *rūkti* homoforma, homoformos skiriasi esm. l. III a. *rūksta* ir *rūkia*, būt. k. l. III a. *rūko* ir *rūkia* formomis, veiksmažodis 3 *rūkti* – homografas, homografai skiriasi priegaide.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *smilkti*:

1 *smilkti* 6 ‘smarkiai lyti, dulkinti’

2 *smilkti* ‘skaudėti, mausti’

Pateiktas veiksmažodis 2 *smilkti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *smilkti* tikrasis homonimas.

LKŽ_e rasti 3 žodžiai *skilti*:

1 *skilti* (*skỹla, skỹlo*) ‘plyšti, trūkti į dalis, darytis plyšiams’

2 *skilti* (*skilia, skýlė*) 6 ‘smarkiai lyti’

3 *skilti* (*skỹla, skilo*) ‘patekti į skolą, įsiskolinti’

Iš pateiktų žodžių: veiksmažodžiai 1, 3 *skilti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 2 *skilti* homoformos. Homoformos skiriasi esm. l. III a. *skỹla* ir *skilia*, būt. k. l. III a. *skỹlo, skilo* ir *skýlė* formomis.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *šlakstyti*:

1 *šlakstyti* (*šlāksto, šlākstė*) 2 ‘po truputį lašnoti, lynoti’

2 *šlākstyti* (*šlākstija, šlākstijo*) žr.1 ‘šlaksyti’ (po truputį laistyti, taškyti, vilgyti)

Pateiktas veiksmažodis 2 *šlākstyti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *šlakstyti* homoforma, žodžiai skiriasi esm. l. III a. *šlāksto* ir *šlākstija*, būt. k. l. III a. *šlākstė* ir *šlākstijo* formomis. Bendraties forma skiriasi kirčio vieta.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *šlapnoti*:

1 *šlapnóti* ‘pamažu lyti, lynoti’

2 *šlapnóti* ‘lengva risčia joti, bėgti’

Pateiktas veiksmažodis 2 *šlapnóti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *šlapnóti* tikrasis homonimas.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *šliknoti*:

1 *šliknóti* ‘šlaknoti’ (*LKŽ_e*)

2 *šliknóti* ‘slyščioti, slydinėti’ (*LKŽ_e*)

Pateiktas veiksmažodis 2 *šliknóti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *šliknóti* tikrasis homonimas.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *telžti*:

1 *telžti* (*telžia, telžė*) ‘smarkiai lyti’

2 *telžti* (*telžta, telžo*) ‘gulėti vandenyje, telkšnoti, mirkti’

Pateiktas veiksmažodis 2 *telžti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *telžti* homoforma. Homoformos skiriasi esm. l. III a. *telžia* ir *telžta*, būt. k. l. III a. *telžė* ir *telžo* formomis.

1 *ūkúoti* 1 ‘ūkti’ 2

2 *ūkúoti* ‘kilti debesims, miglai, niauktis, ūktis’

3 *ūkúoti* ‘supti (ppr. vaiką ant ramkų), sūpuoti, linguoti, aukuoti’

4 *ūkúoti* ‘pučiant kvapą šildyti’

Pateikti veiksmažodžiai 1, 3, 4 *ūkúoti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *ūkúoti* tikrieji homonimai.

LKŽ_e rasti 2 žodžiai *žliogti*:

1 *žliōgti* (*žliōgia*, *žliōgė*) ‘smarkiai lyti, pliaupti’

2 *žliōgti* (*žliōgsta*, *žliōgo*) ‘būti ištežusiam, įmirkusiam, prisisunkusiam vandens’

Pateiktas veiksmažodis 2 *žliōgti* yra kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo 1 *žliogti* homoforma. Homoformos skiriasi esm. l. III a. *žliōgia* ir *žliōgsta*, būt. k. l. III a. *žliōgė* ir *žliōgo* formomis.

Iš išanalizuotų 39 kritulių pavadinimų rasti 23 daiktavardžiai, 14 veiksmažodžiai. Rasti 20 homonimai, iš kurių yra 16 tikrųjų, 3 – daliniai, 12 homoformų, 15 homografų.

IŠVADOS

Kalbotyros literatūroje kritulių pavadinimai skirstomi į sinonimų eiles: pagal susidarymo vietą, pavidalą, intensyvumą, gausų, galėjimą susikaupti kieno nors (žemės, medžių ir t. t.) paviršiuje.

Išanalizuoti 296 kritulių pavadinimai, iš kurių 143 yra daiktavardžiai, 153 – veiksmažodžiai.

Žodžiai grupuojami semantiškai, pagal jų reikšmes. Daiktavardžių rastos 8 sinonimų eilės: *lietus, migla, snaigė, sniegas, šlapdriba, lijundra, šerkšnas, kruša*, veiksmažodžių – 6: *lyti, snigti, šlapdraboti, migloti, rasoti, šerkšnyti*. Daugiausia žodžių turinčios sinonimų eilės yra *lietus*, ją sudaro 41 žodis, *lyti* – 111.

Kritulių pavadinimo *lietus* sinonimų eilę sudaro 41 sinonimas, iš kurių 39 yra semantiniai, 2 – stilistiniai; *šlapdriba* – 33 stilistiniai sinonimai; *migla* – 15 sinonimų, iš kurių 1 yra absoliutusias, 2 – semantiniai, 12 – stilistinių; *sniegas* – 8 sinonimai, iš kurių 7 yra semantiniai, 1 – stilistinis; *snaigė* – 14 stilistinių sinonimų; *lijundra* – 17 sinonimų, iš kurių 1 yra absoliutusias, 16 – stilistinių; *šerkšnas* – 6 sinonimai, iš kurių 1 yra absoliutusias, 5 – stilistiniai; *kruša* – 3 stilistiniai sinonimai.

Kritulių savaiminio veiksmo pavadinimo *lyti* sinonimų eilę sudaro 111 sinonimų, 99 yra semantiniai, 2 – stilistiniai; *snigti* – 16 sinonimų, iš kurių 15 yra semantinių, 1 – stilistinis; *šlapdraboti* – 9, *migloti* – 4, *rasoti* – 2 stilistiniai sinonimai; *šerkšnyti* – 2 sinonimai, iš kurių 1 yra absoliutusias, 1 – stilistinis.

Kritulių pavadinimų *lietus*, *lyti* semantiniai sinonimai sudaro antonimų poras, *lietus* – pagal trukmę, pvz.: *drangà (ilga) – druoklỹs (trumpa)*, pagal gausumą, *bangà (gausus) – dulkšmas (negausus)*, pagal intensyvumą, pvz.: *pliūpti (stiprus) – rūkti (silpnas)*.

Rasti 34 daitavardžių variantai, iš kurių 18 yra morfologinių, 13 – darybinių, 3 fonetiniai, 28 veiksmažodžių variantai, iš kurių 2 – morfologiniai, 22 – darybiniai, 4 – fonetiniai.

Iš 153 veiksmažodžių 115 yra priesaginių. Daugiausia rasta su priesagomis: *-enti, -oti, -ėti*.

Išanalizuoti 39 homoniminiais santykiais susiję žodžiai, iš kurių 23 yra daiktavardžiai, 14 veiksmažodžių. Rasti 22 homonimai, iš jų yra 16 tikrųjų, 5 – daliniai, 10 homoformų, 15 homografų.

Iš *Lietuvių kalbos žodyno, Sisteminio lietuvių kalbos žodyno, Sinonimų žodyno* išrinkti 296 kritulių pavadinimai, iš kurių 143 yra daiktavardžiai, 153 – veiksmažodžiai, iš kurių 115 yra priesaginiai. Daugiausia rasta su priesagomis: *-enti, -oti, -ėti*.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

DLKŽ_e – Dabartinės lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus] [žiūrėta 2012 m. gegužės 21]. Prieiga per internetą: <<http://dz.lki.lt/>>.

DLKŽ – Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vyr. red. Stasys Keinys. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000. 967 p.

DROTVINAS, *Pagrindinės leksikologijos sąvokos*: mokomoji knyga. Vilnius: aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos leidybinė redakcinė tarnyba, 1986. 157 p.

GAIVENIS, Kazimieras; KEINYS, Stasys. *Kalbotyros terminų žodynas*. Kaunas: Šviesa, 1990. 278 p.

GUDAVIČIUS, Aloyzas. *Leksinė semantika: Vienetai. Ryšiai. Struktūros*. Šiauliai: Šiaulių pedagoginis institutas, 1994. 43 p.

JAKAITIENĖ, Evalda. *Leksikologija*: studijų knyga. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010. 351 p.

JAKAITIENĖ, Evalda. *Leksinė semantika*: monografija. Vilnius: Mokslo, 1988. 174 p.

Lietuvių kalbos enciklopedija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2008. 633 p.

Lietuvių kalba I: vadovėlis. BARAUSKAITĖ, Janina. *Leksikologija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1995. 335 p.

LKŽ_e – Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus] [žiūrėta 2012 m. gegužės 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/dzl.php?12#top>>.

LKŽ – Lietuvių kalbos žodynas. T. 1. Vyr. Red. Jonas Kruopas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1956. 1230 p.

PAULAUSKAS, Jonas. *Sisteminis lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo, 1987. 403 p.

PIKČILINGIS, Juozas. *Leksinė ir gramatinė sinonimika*. Kaunas: Šviesa, 1969. 138 p.

PIKČILINGIS, Juozas. *Lietuvių kalbos stilistika*. D. 2. Vilnius: Mokslo, 1975. 376 p.

SAEED, John I. *Semantics*. Oxford: Blackwell Publishers, 2000. 360 p.

SŽ – LYBERIS, Antanas. Sinonimų žodynas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2002. 582 p.

VASKELIENĖ, Jolanta. *Darybiniai sinonimai*: mokomoji knyga. Šiauliai: K. J. Vasiliausko įmonė, 2000. 82 p.

VASKELIENĖ, Jolanta. Trumpas teksto lingvistikos žinynas. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2007. 148 p.

VITKAUSKAS, Vytautas. *Liaudies kalbos grožis*. Vilnius: Mokslo, 1981.

VLE – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. XI. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2006. 800 p.

ŽUPERKA, Kazimieras. *Lietuvių kalbos stilistika*: vadovėlis. Vilnius: Mokslo, 1983. 142 p.

ŽUPERKA, Kazimieras. *Praktinė stilistika (sinonimai)*: paskaitų konspektai. Vilnius: 1998. 81 p.

ŽUPERKA, Kazimieras. *Stilistika*: mokomoji knyga. Šiauliai: Titnagas, 1997. 115 p.

ВАЛГИНА, Н. С.; РОЭНТАЛЬ, Д. Э.; ФОМИНА М. И. *Современный русский язык учебник*: учебник для студентов вузов обучающихся по филологическим направлениям и специальностям. Москва: Логос, 2003. 527 л.

SANTRAUKA

Bakalauro darbo tema – *Kritulius įvardijanti leksika: paradigmika ir homonimija*, darbo tikslas – ištirti kritulius įvardijančios leksikos paradigmiką ir homonimiją. Darbe aptariama kritulių pavadinimų klasifikacija lietuvių kalbotyros šaltiniuose, daiktavardžių ir veiksmažodžių sinonimų eilės, kurių sinonimai analizuojami pagal reikšmės artimumo laipsnį ir skiriamųjų semantinių komponentų tipą. Analizuojami kritulių pavadinimų tikrieji, daliniai homonimai, homoformos, homografai.

Iš *Lietuvių kalbos žodyno*, *Sisteminio lietuvių kalbos žodyno*, *Sinonimų žodyno* išrinkti 296 kritulių pavadinimai, iš kurių 143 yra daiktavardžiai, 153 – veiksmažodžiai, iš kurių 115 yra priesaginiai. Daugiausia rasta su priesagomis: *-enti*, *-oti*, *-ėti*.

Daiktavardžių rastos 8 sinonimų eilės: *lietus*, *migla*, *snaigė*, *sniegas*, *šlapdriba*, *lijundra*, *šerkšnas*, *kruša*, veiksmažodžių – 6: *lyti*, *snigti*, *šlapdraboti*, *migloti*, *rasoti*, *šerkšnyti*. Daugiausia žodžių turinčios sinonimų eilės yra *lietus*, ją sudaro 41 žodis, *lyti* – 111. Rasti 34 daiktavardžių variantai, iš kurių 18 yra morfologinių, 13 – darybinių, 3 fonetiniai, 28 veiksmažodžių variantai, iš kurių 2 – morfologiniai, 22 – darybiniai, 4 – fonetiniai.

Išanalizuoti 39 homoniminiais santykiais susiję žodžiai, iš kurių 23 yra daiktavardžiai, 14 veiksmažodžių. Rasti 20 homonimai, iš jų 16 tikrųjų, 3 – daliniai, 12 homoformų, 15 homografų.

SUMMARY

The subject of the Diploma paper is *Lexis describing precipitation: paradigm and homonymy*. The purpose of the work is to examine the paradigm and homonymy of the lexis used to describe precipitation. The paper discusses the classification of the precipitation names in the resources of Lithuanian linguistics, the rows of noun and verb synonyms which are analyzed according to the level of the meaning affinity and the type of distinctive semantic components. Full and partial homonyms, homophones and homographs of the precipitation names are analyzed in the paper.

296 names for the precipitation were selected from *The Dictionary of the Lithuanian Language*, *the Systemic Dictionary of the Lithuanian Language* and *the Dictionary of Synonyms*. This number includes 146 nouns and 153 verbs, 115 of them are suffixal verbs. Most common suffixes are: *-enti*, *-oti*, *-ėti*.

8 rows of noun synonyms were found: *rain*, *mist*, *snowflake*, *snow*, *sleet*, *freezing rain*, *frost*, *hail*, and 6 rows of verb synonyms – *to rain*, *to snow*, *to sleet*, *to mist*, *to dew*, *to frost*. Synonym row having most words is *rain*, containing 41 words and *to rain* – 111 words. Moreover, 34 variations of nouns were found: 18 morphologic, 13 transitive and 3 phonetic. In addition, 28 variations of verbs were found: 2 morphologic, 22 transitive and 4 phonetic.

39 words related by homonymic relations were analyzed: 23 nouns and 14 verbs. Furthermore, 20 homonyms were found, 16 of them are full, 3 – partial, 12 homophones and 15 homographs.

PRIEDAS

Kritulių pavadinimų grupės

Pateikiami *LKŽ_e* rasti kritulių pavadinimai. Jie yra suskirstyti į daiktavardžius ir veiksmažodžius. Kritulių pavadinimai suklasifikuoti atskiromis grupėmis pagal jų rūšis. Žodžiai pateikti abėcėlės tvarka.

Kai žodžiai pavartotas ne pirma reikšme, pvz.: antra ir t.t., dešinėje pusėje nurodomas skaičius, pvz.: *dulksmas* 2. Jeigu kritulius įvardijantis daiktavardžiai, veiksmažodžiai *LKŽ_e* turi bendraties forma fonetiškai tapatų kitą žodį, nurodomas skaičius, pvz.: 1 *krušà*. Kai daiktavardis ar veiksmažodis turi variantą, greta pateikiama nuoroda *žr.*

Daiktavardžiai

Kruša

1 *krušà* ‘ledų krituliai, ledų lietus’ (*LKŽ_e*)

krušas 2 žr. 1 ‘kruša’ 4 (*LKŽ_e*)

ledaĩ ‘kruša’ (*LKŽ_e*)

1 *ledāmušis* ‘kruša’ (*LKŽ_e*)

Lijundra

āpkala ‘plikšala, lijundra, apšalas, apskardas’ (*LKŽ_e*)

āpkalas (*tarm.*) ‘apkala’ (*LKŽ_e*)

āpskarda ‘pašalus lyjantis lietus; apledėjimas, ledo sluoksnis, kuriuo apsitraukia viskas, kai lyja įšalus; lijundra’ (*LKŽ_e*)

āpskardas ‘apskarda’ (*LKŽ_e*)

āpskardis ‘apskardas’ (*LKŽ_e*)

āpskraba ‘apskrabas’ (*LKŽ_e*)

āpšalas ‘lijundra, apskardas’ (*LKŽ_e*)

āpskrabas (*tarm.*) ‘ledu virstantis lietus, lijundra’ (*LKŽ_e*)

apšalvỹs ‘lijundra, apšalas’ (*LKŽ_e*)

ledė ‘lijundra, apšalas’ (*LKŽ_e*)

ledỹnė ‘apskarda, lijundra’ (*LKŽ_e*)

lijũndra 1 ‘toks oras, kai lyja ir šąla drauge’, 2 ‘ledo sluoksnis, kuriuo apsitraukia viskas, kai lyja šąlant, apšalas’

lijunda ‘lijundra’ (*LKŽ_e*)

lijũndžia ‘lijundra’ (*LKŽ_e*)

plikšala ‘lijundra’ (*LKŽ_e*)

plikšala ‘lijundra’ (*LKŽ_e*)

plýnledis (tarm.) ‘lijundra’ (*LKŽ_e*)

plikledis ‘lijundra, apšalas’

Lietus

1 *bangà* 6 žr. 1 ‘bangas’ (*LKŽ_e*)

1 *bañgas* ‘smarkus lietus, audra’ (*LKŽ_e*)

1 *drangà* ‘ilgas lietus, sniegas su lietumi, dargana’ (*LKŽ_e*)

drangõnė žr. 1 ‘dranga’ (*LKŽ_e*)

drėgmatis ‘drėgmė, drėgnas oras, smulkus lietus’ (*LKŽ_e*)

druðkena ‘smulkus lietus, purkšlys’ (*LKŽ_e*)

druoklỹs ‘trumpas smulkus lietus, purkšna, dulksna’ (*LKŽ_e*)

1 *dujà* ‘dulksmas, smulkus lietus, migla, rūkas’ (*LKŽ_e*)

dulkỹs ‘smukus, dulksmas’ (*LKŽ_e*)

1 *dulksmà* žr. ‘dulksmas’ 2 (*LKŽ_e*)

duļksmas 2 ‘smulkus lietus’ (*LKŽ_e*)

dulksnà žr. ‘dulksmas’ 2 (*LKŽ_e*)

1 *dulksnas* žr. ‘dulksmas’ 2 (*LKŽ_e*)

dūlksnis žr. ‘dulksna’ (*LKŽ_e*)

2 *karšatis* 2 ‘smarkus lietus’ (*LKŽ_e*)

lietùs ‘vandens lašų pavidalo atmosferos krituliai’ (*LKŽ_e*)

liūtis ‘ilgas ir gausus lietus; lietingas laikas’ (*LKŽ_e*)

lytùs žr. ‘lietus’ (*LKŽ_e*)

lýtva ‘lietus’ (*LKŽ_e*)

1 *migliùs* ‘labai smulkus lietus; druokena, purkšna’ (*LKŽ_e*)

murglà ‘tiršta migla; labai smulkus lietus’ (*LKŽ_e*)

1 *murkšlà* ‘smulkus lietus’ (*LKŽ_e*)

paliētė ‘ilgai trunkantis lietus, paliūtė, lietingi orai’ (*LKŽ_e*)

paliūtė žr. ‘paliūtis’ (*LKŽ_e*)

paliūtis 2 ‘smarkus, gausus lietus, liūtis’ (*LKŽ_e*)

pilagà ‘labai smarkus lietus’ (*LKŽ_e*)

pylà ‘smarkus lietus’ (*LKŽ_e*)

pliaugà žr. ‘pliaugė’ (*LKŽ_e*)

pliaugė *menk.* ‘ilgas lietus, dranga, dargana’ (*LKŽ_e*)

prunkštulỹs ‘smulkus lietus, dulksna’ (*LKŽ_e*)

purkšlẽ ‘smulkus lietus’ (*LKŽ_e*)

1 *purkšl̥ys* ‘smulkus lietus, dulksna’ (*LKŽ_e*)

purkšnà ‘smulkus lietus, dulksna’ (*LKŽ_e*)

pùrkštas ‘smulkus lietus’ (*LKŽ_e*)

puršk̥kalas ‘smulkus lietus, purkšna’ (*LKŽ_e*)

ruðkana žr. ‘ruokna’ (*LKŽ_e*)

ruðkas žr. ‘ruokè’ (*LKŽ_e*)

ruokè ‘smulkus lietus, dulksna’ (*LKŽ_e*)

ruoknà ‘smulkus lietus, migla’ (*LKŽ_e*)

1 *rũksmas* 3 ‘smulkus lietus, dulksna’ (*LKŽ_e*)

Migla

duļķas ‘rūkas’ (*LKŽ_e*)

murglā ‘tiršta migla; labai smulkus lietus’ (*LKŽ_e*)

Snaigė

snaĩgas žr. ‘snaigė ‘atskira sniego žvaigždutė, sniego kąsnelis (sningant)’ (*LKŽ_e*)

snaĩgė 2 žr. ‘sniegena’ (*LKŽ_e*)

snaĩgulė žr. ‘snaigė’ (*LKŽ_e*)

snaigul̥ys žr. ‘snaigulė’ (*LKŽ_e*)

snaĩguolė žr. ‘snaigė’ (*LKŽ_e*)

snaigutė žr. ‘snaiguolė’ (*LKŽ_e*)

sniẽgas 3 ‘snaigė, snieguolė’ (*LKŽ_e*)

sniẽgala 2 ‘snaigė, snieguolė’ (*LKŽ_e*)

sniẽgalas žr. ‘sniegala’ (*LKŽ_e*)

sniẽgana 2 ‘snaigė, snieguolė’ (*LKŽ_e*)

snieguolė ‘krintančio sniego žvaigždutė, snaigė’ (*LKŽ_e*)

1 *sniẽgena* 3 ‘snaigė’ (*LKŽ_e*)

2 *sniegenà* žr. 2 ‘snieginė’ (*LKŽ_e*)

sniegul̥ė žr. ‘snieguolė’ (*LKŽ_e*)

snigulas žr. ‘snigulė’ (*LKŽ_e*)

snigul̥ė žr. ‘sniegulė’ (*LKŽ_e*)

Sniegas

dulkm̥ė ‘smulkus sniegas’ (*LKŽ_e*)

drobna ‘greit nutirpstantis sniegas’ (*LKŽ_e*)

pirmāsniegis ‘pirmasis sniegas’ (*LKŽ_e*)

sniẽgas 1 ‘baltų dribsnelių pavidalo atmosferos krituliai ar jų sluoksnis žemėje’ (*LKŽ_e*)

sniẽgana 3 ‘gilus sniegas’ (*LKŽ_e*)

sniėgdulkės ‘dulkiškasis sniegas’ (*LKŽ_e*)

sniėgėlė ‘pirmasis sniegas’ (*LKŽ_e*)

sniėgýnas 2 ‘sniegas’ (*LKŽ_e*)

sniėgýnė žr. ‘sniegynas’ (*LKŽ_e*)

Šerkšnas

šalnà 3 ‘šarma, šerkšnas’ (*LKŽ_e*)

brūsà ‘šarma, šerkšnas’ (*LKŽ_e*)

ižas 4 ‘šarma, šarma, šerkšna’ (*LKŽ_e*)

1 *šarmà* ‘šerkšnas’ (*LKŽ_e*)

2 *šařmas* žr. 1 ‘šarma’ (*LKŽ_e*)

šerkšnà žr. 1 ‘šerkšnas’ (*LKŽ_e*)

Šlapdriba

drōgnė ‘dargana, dranga’ (*LKŽ_e*)

drognià žr. ‘drognė’ (*LKŽ_e*)

1 *drangà* ‘ilgas lietus, sniegas su lietumi, dargana’ (*LKŽ_e*)

drabà ‘šlapio sniego dribimas, šlapdraba’ (*LKŽ_e*)

drebliūs žr. ‘dreblys’ (*LKŽ_e*)

dreblýs žr. ‘šlapias sniegas, droblis’ (*LKŽ_e*)

drėbliūs žr. dreblys’ (*LKŽ_e*)

drėblýs žr. ‘dreblys’ (*LKŽ_e*)

dribsnýnė ‘šlapdriba’ (*LKŽ_e*)

drōblis žr. ‘droblius’ (*LKŽ_e*)

drōblius ‘lietus su sniegu, šlapdraba’ (*LKŽ_e*)

drablís žr. ‘droblius’ (*LKŽ_e*)

drablýs žr. ‘droblius’ (*LKŽ_e*)

drabnà ‘šlapdraba’ (*LKŽ_e*)

drabtà ‘šlapdraba, droblius’ (*LKŽ_e*)

dėrgna ‘dargana, šlapdraba, droblis’ (*LKŽ_e*)

sniėgdriba ‘sniegas su lietumi, šlapdriba’ (*LKŽ_e*)

sniėgdriba žr. ‘sniegdraba’ (*LKŽ_e*)

šlāpdriba žr. ‘šlapdriba’ (*LKŽ_e*)

šlāpdribas žr. ‘šlapdraba’ (*LKŽ_e*)

šlapdranka žr. ‘šlapdraba’ (*LKŽ_e*)

šlāpdriba ‘sniego dribsniai su lietumi’ (*LKŽ_e*)

šlāpdribė žr. ‘šlapdriba’ (*LKŽ_e*)

šlapdribis žr. 'šlapdriba' (*LKŽ_e*)
šlapdribỹnė žr. 'šlapdriba' (*LKŽ_e*)
šlapdrimbà žr. 'šlapdriba' (*LKŽ_e*)
pliùndra 2 'šlapdriba, drėgnas oras' (*LKŽ_e*)
pliūrė 3 'lietingas oras, šlapdrba', (*LKŽ_e*)
pliūrà 3 'lietingas oras, šlapdriba' (*LKŽ_e*)
sniėglašà žr. 'sniegdraba' (*LKŽ_e*)
sniėglašas žr. 'snieglašà' (*LKŽ_e*)
sniėglietis 'lietus su sniegu' (*LKŽ_e*)

Veiksmažodžiai

Lyti

birėnti 3 'smulkiai snigti, lyti, snyguriuoti, lynoti' (*LKŽ_e*)
čebėnti 'lynoti' (*LKŽ_e*)
čebėsyti žr. 'čebyti' 2 (*LKŽ_e*)
čėbyti 2 'smarkiai lyti' (*LKŽ_e*)
čėžėnti 2 'lynoti' (*LKŽ_e*)
čėžinti 3 'šnarant smarkiai lyti, čėžyti' (*LKŽ_e*)
čiežti 3 'smarkiai lyti, pilti' (*LKŽ_e*)
čiōkšti 2 'smarkiai lyti, čiožti' (*LKŽ_e*)
čiopyti 'smarkiai lyti, čėbyti' (*LKŽ_e*)
čiōžti 2 'smarkiai lyti' (*LKŽ_e*)
dergnóti 'smulkiai lyti' (*LKŽ_e*)
dujóti 2 'dujai, miglai kristi, dulkti' (*LKŽ_e*)
drėgnóti 'kiek dulkti' (*LKŽ_e*)
druokėnti 'druokti' (*LKŽ_e*)
druoklėnti žr. 'druokenti' (*LKŽ_e*)
druōkti 'lynoti, dulkti' (*LKŽ_e*)
dulkėnti 'pamažu dulkti, smulkiai lynoti' (*LKŽ_e*)
dulkėti 'smulkiai lyti, dulkti' (*LKŽ_e*)
1 *dùlkti* žr. 'dulkėti' (*LKŽ_e*)
2 *duĩkti* 'smulkiai lyti' (*LKŽ_e*)
dùlkinti 4 'lynoti, dulkti' (*LKŽ_e*)
dulknóti 2 žr. 'dulksnoti' 2 (*LKŽ_e*)
dulsnóti 2 'lynoti' (*LKŽ_e*)
dulkšnóti žr. 'dulksnoti' 2 (*LKŽ_e*)

dulnóti ‘kiek dulkėti’ (*LKŽ_e*)
dūlóti 2 ‘ilgai lyti’ (*LKŽ_e*)
1 *kařšti* 7 ‘smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
kliaukti ‘smarkiai lyti, smarkiai tekėti, bėgti, žliaugti’ (*LKŽ_e*)
1 *kliòkinti* 2 ‘lyti’ (*LKŽ_e*)
1 *kliòkti* 2 ‘smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
krapčióti ‘po truputį lyti, lašnoti, krapnoti’ (*LKŽ_e*)
krapeliúoti ‘krapčioti, lašnoti, lynoti’ (*LKŽ_e*)
1 *krapénti* ‘pamažu lyti, krapnoti, lašnoti’ (*LKŽ_e*)
2 *krapinéti* ‘lašnoti, krapčioti’ (*LKŽ_e*)
1 *krāpinti* žr. ‘krapyti’ (*LKŽ_e*)
krāpyti 2 ‘truputį lyti, lašnoti’ (*LKŽ_e*)
1 *krapnóti* ‘po truputį lyti, lašnoti’ (*LKŽ_e*)
krapsénti ‘smulkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
krapsnóti ‘po truputį lyti, krapnoti’ (*LKŽ_e*)
krapsčióti ‘po truputį lynoti, krapnoti’ (*LKŽ_e*)
laščióti ‘po truputį lynoti, lašnoti’ (*LKŽ_e*)
lašénti ‘pamažu lynoti’ (*LKŽ_e*)
lašúoti žr. ‘lašnoti’ 2 (*LKŽ_e*)
lašnóti ‘po truputį lašams kristi, varvėti’, 2 ‘retais lašais lynoti’ (*LKŽ_e*)
lijelioti ‘po truputį lyti, lynoti’ (*LKŽ_e*)
lietauti ‘ilgesnį laiką lyti’ (*LKŽ_e*)
lietinti žr. ‘lietauti’ (*LKŽ_e*)
lietyti ‘lyti’ (*LKŽ_e*)
lynóti ‘po truputį lyti, lašnoti’ (*LKŽ_e*)
lýti ‘kristi lietui, būti lietui’, 4 ‘lietui merkti, šlapinti’ (*LKŽ_e*)
2 *meřkti* 3 ‘lyti, drengti’ (*LKŽ_e*)
miglénti ‘smulkiai lyti, lynoti, dulkėti, migloti’ (*LKŽ_e*)
miglóti 2 ‘smulkiais lašeliais lyti, dulkėti, druokti’ (*LKŽ_e*)
murglóti ‘smulkiai lynoti, dulksnoti’ (*LKŽ_e*)
1 *murkslóti* ‘smulkiai lyti, lynoti’ (*LKŽ_e*)
2 *muřkti* ‘be paliovos lyti, merkti’ (*LKŽ_e*)
muřliotis ‘lynoti, dulkėti’ (*LKŽ_e*)
pílti 6 ‘smarkiai lyti, žliaugti’ (*LKŽ_e*)
pliaũpti ‘smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)

plėžinti 2 ‘smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
pliaupinėti ‘pliaupti’ (*LKŽ_e*)
 1 *pliūpti* 2 ‘smarkiai lyti, pliaupti’ (*LKŽ_e*)
pliūpinti ‘smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
pliūpti žr. ‘pliaupti’ (*LKŽ_e*)
pliūšyti 3 žr. ‘pliūšinti’ 8 (*LKŽ_e*)
pliūptelėti 2 ‘imti smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
pliūpterti žr. ‘pliūterėti’ 2 (*LKŽ_e*)
pliūšinti 8 ‘smarkiai lyti, pilti’ (*LKŽ_e*)
purkšlėnti ‘lynoti, purkšnoti’ (*LKŽ_e*)
purkštelioti ‘purkšnoti’ (*LKŽ_e*)
purkštėnti ‘lynoti’ (*LKŽ_e*)
purkšnėnti ‘smulkiai lynoti, dulkėti’ (*LKŽ_e*)
purkšnóti 2 ‘purkšti’ 3 (*LKŽ_e*)
purkšti 3 ‘smulkiai lyti, dulkėti’ (*LKŽ_e*)
pliūptelėti ‘imti staiga lyti’ (*LKŽ_e*)
purslóti 4 ‘lynoti’ (*LKŽ_e*)
pruňkšti 5 ‘smulkiai lyti, dulkėti’ (*LKŽ_e*)
rāsinti ‘truputį lyti’ (*LKŽ_e*)
rasėnti ‘dulkėti, dulksnoti, lynoti’ (*LKŽ_e*)
rasnóti ‘lynoti’ (*LKŽ_e*)
rasóti ‘kristi rasai’, 6 ‘lynoti, dulkėti’ (*LKŽ_e*)
ruōgti žr. ‘ruokti’ (*LKŽ_e*)
ruokinėti ‘ruokti’ (*LKŽ_e*)
ruokėti žr. ‘ruoknoti’ (*LKŽ_e*)
ruōkti ‘smulkiai lyti, dulkėti’ (*LKŽ_e*)
ruoknóti ‘po truputį lyti, lynoti, dulksnoti’ (*LKŽ_e*)
rūknóti žr. ‘ruoknoti’ (*LKŽ_e*)
 2 *rūkti* ‘smulkiai lyti, dulkėti’ (*LKŽ_e*)
 1 *smiľkti* 6 ‘smarkiai lyti, dulkėti’ (*LKŽ_e*)
 2 *skilti* 6 ‘smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
šlaknóti 2 ‘po truputį kristi lašams, retais lašais lyti, lašnoti’ (*LKŽ_e*)
 1 *šlakstýti* 2 ‘po truputį lašnoti, lynoti’ (*LKŽ_e*)
šlapdrabóti ‘šlapdraba lyti, snigti’ (*LKŽ_e*)
 1 *šlapnóti* ‘pamažu lyti, lynoti’ (*LKŽ_e*)

šliaũkti 4 ‘smarkiai lyti, žliaugti, pliaupti’ (*LKŽ_e*)
šlikčióti 2 ‘lynoti, lašnoti, krapnoti’ (*LKŽ_e*)
1 šliknóti žr. ‘šlaknoti’ (*LKŽ_e*)
šlióti 3 ‘smarkiai lyti, pliaupti’ (*LKŽ_e*)
šliur̃kšti 4 ‘lyti, pliaupti’ (*LKŽ_e*)
šniōkšti 3 ‘staigiai, smarkiai lyti, pliaupti, žliaugti’ (*LKŽ_e*)
šniókštelėti 3 ‘smarkiai pradėti lyti, čiurkštelėti’ (*LKŽ_e*)
šniókšterėti žr. 3 ‘šniókštelėti’ (*LKŽ_e*)
šniókšterti ‘2 žr. ‘šniokšterėti’ 3 (*LKŽ_e*)
šniokštúoti 3 ‘smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
šniōrinti žr. ‘šnioryti’ (*LKŽ_e*)
šniōryti ‘smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
šnióti ‘smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
švakšnóti 4 ‘lašnoti, lynoti’ (*LKŽ_e*)
1 tel̃žti ‘smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
tekšlėnti 2 ‘lynoti’ (*LKŽ_e*)
tekšnóti 2 ‘lašnoti, lynoti’ (*LKŽ_e*)
takšnóti žr. ‘tekšnoti’ 2 (*LKŽ_e*)
varvėsúoti ‘lašnoti, lynoti’ (*LKŽ_e*)
zliaũkti 3 ‘smarkiai lyti, pliaupti’ (*LKŽ_e*)
1 žliōgti ‘smarkiai lyti, pliaupti’ (*LKŽ_e*)
žliūginti 4 ‘smarkiai lyti’ (*LKŽ_e*)
žliaũgti 2 ‘smarkiai lyti, pliaupti’ (*LKŽ_e*)
žliūgti 5 ‘smarkiai lyti, pliaupti’ (*LKŽ_e*)

Migloti

1 dùiti ‘trauktis dujomis, migla’ (*LKŽ_e*)
dujóti ‘dūmuoti, migloti, dūluoti’, 2 ‘dujai, miglai kristi, dulkėti’ (*LKŽ_e*)
miglóti ‘kilti miglai, rūkui, trauktis migla, ūkanoti’ (*LKŽ_e*)
miglėnti ‘smulkiai lyti, lynoti, dulkėti, migloti’ (*LKŽ_e*)
ūkúoti ‘kilti debesims, miglai, niauktis, ūktis’ (*LKŽ_e*)
ūkanóti ‘trauktis miglai, ūkana, niauktis, migloti’ (*LKŽ_e*)

Snigti

birėnti 3 ‘smulkiai snigti, lyti, snyguriuoti, lynoti’ (*LKŽ_e*)
snaĩgalioti ‘snyguriuoti’ (*LKŽ_e*)
snaĩgaliuoti žr. ‘snaigalioti’ (*LKŽ_e*)

snaigýti žr. ‘snaigalioti’ (*LKŽ_e*)
snéigėti žr. ‘snaigyti’ (*LKŽ_e*)
sniegénti ‘palengva snigti’ (*LKŽ_e*)
sniėguliuoti ‘pamažu snigti’ (*LKŽ_e*)
snigčióti ‘tarpais ar pamažu snigti, snyguriuoti’ (*LKŽ_e*)
snigelióti ‘palengva snigti’ (*LKŽ_e*)
snigénti žr. ‘snigelioti’ (*LKŽ_e*)
sniginėti ‘pamažu snigti’ (*LKŽ_e*)
snignóti žr. ‘snigčioti’ (*LKŽ_e*)
snigóti žr. ‘snignoti’ (*LKŽ_e*)
snigtelėti ‘kiek pasnigti’ (*LKŽ_e*)
snigti ‘kristi sniegu’ (*LKŽ_e*)
sniñgti žr. ‘snigti’ (*LKŽ_e*)
snýgarioti žr. ‘snyguriuoti’ (*LKŽ_e*)
snýgaroti žr. ‘snyguriuoti’ (*LKŽ_e*)
snýguriuoti ‘pamažu snigti’ (*LKŽ_e*)

Šerkšnyti

šarmóti ‘šarma trauktis, šerkšnyti’ (*LKŽ_e*)
šerkšnóti žr. ‘šerkšnyti’ (*LKŽ_e*)
šerkšnýti ‘trauktis šerkšnu’, 2 ‘traukti šerkšnu’, 3 ‘traukti šerkšną’ (*LKŽ_e*)

Šlapdraboti

dėrgti ‘snigti su lietumi, darganoti’ (*LKŽ_e*)
drabstýti 2 ‘snigti, dribti’ (*LKŽ_e*)
drangalóti ‘darganoti, drengti’ (*LKŽ_e*)
 2 *dreñgti* ‘šlapdraba lyti, snigti, darganoti’ (*LKŽ_e*)
drėpinti ‘drabstyti’ (*LKŽ_e*)
drėpyti 3 ‘drėbti, snigti drėbliu’ (*LKŽ_e*)
drėbti 3 ‘snigti (šlapiu sniegu)’ (*LKŽ_e*)
drėbliúoti ‘snigti drėbliu’ (*LKŽ_e*)
drėgnóti 2 ‘lyti su sniegu, šlapiai snigti’ (*LKŽ_e*)
dribsnóti 2 ‘šlapiai snigti’ (*LKŽ_e*)
drobliúoti ‘kartu snigti ir lyti’ (*LKŽ_e*)

Rasoti

Rasóti ‘kristi rasai’, 2 ‘dėtis rasa’ (*LKŽ_e*)
rasėti žr. ‘rasoti’ (*LKŽ_e*)

rasúoti žr. ‘rasoti’ (*LKŽ_e*)